

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

Joxe Migel Barandiaranekin

Aurtengo

udako lanen

berri

ematen digu

Orain dala aste batzuk Ekaingo harzulorako bidea hartu genduen: Aranzadiko bazkunekoekin elkarrizketa bat egitea zan gure asmoa, eta bereziki Joxe Migel Barandiaranekin. Larunbat goiza, Sastarrain baserrian arkitzen ditugu Joxe Migel Barandiaran, Jesus Altuna, Pablo Areso, Martzelino Aizpurua eta Jesus Areso. Aurtengo Ekaingo azterketa-aldia bukatua dute. Aurkitu dituzten lanabesak eta erabili dituzten tresnak biltzen ari dira eginahalean: ...Horregatik, presaka eta asti haundirik gabe elkarrizketa zabal baterako.

Handik hiru egunera Ataungo San Gregoriora goaz. Han, «Sara» etxean bizi zaigu Joxe Migel Barandiaran. Atea jo eta bera ateratzen zaigu irriparez. Bere gelara eramaten gaitu eta zuzen-zuzenean arira jotzen dugu...

—Ekaingo harzuloko azterketa lanetan aritu berria zaitugu Joxe Migel. Zer lan berezi egin duzue aurtengo jardunaldi honetan?

—Jende asko aritu gera azterketa lanetan Ekainean. Denok «ARANZADI» bazkunekoak ain zuzen. Eta lagun asko ginalari esker, lana ere, ugari egin dugu. Luebaki haundi bat lehendik egin genduen; orain luebaki horrek ageri dizkigun lur-mailak aztertzen aritu gera. Lur-maila azterketa hau oso kontuz eta poliki egin beharreko lana da: lur-maila ondo miatu, lanabesak bildu, zer tokitan ageri diran neurtu, sigla jarri, lanabesaren marrazkia egin...

—Zer garaitako lanabesak arkitu dituzute aurtengo jardunaldi honetan?

—Begera: guk ez dugu oraindik asko zulatu behe-aldia; metro erdi bat eskax Lehen mailetan, Mesolitos aroko harri landuak arkitu ditugu; harlandu txikiak, mikrolitos deitzen zaienak. Sutokiak ere agertu dira. Sutoki hauen azpian, berriaz errekarriak ugari. Ziurrenez, euria egiten zuzenean, ura sartzen zitzaion harzulora Ekaingo lehen

gizon haiei, eta su guztia itzali. Era hontan berriz ura harrizabal hauen tartetik igarotzen zan.

Beste lur-maila berri bat ere hasia dugu aurtun. Lur-maila honek azken Madalen garaiko lanabesak eskeini dizkigu. Danera jota, 502 lanabes bildu ditugu aurtengo jardunaldian. Ia denak harritzkoak dira; hezurrezkoak, ezer gutxi... Grabatutako harri xabal bat ere bildua dugu...

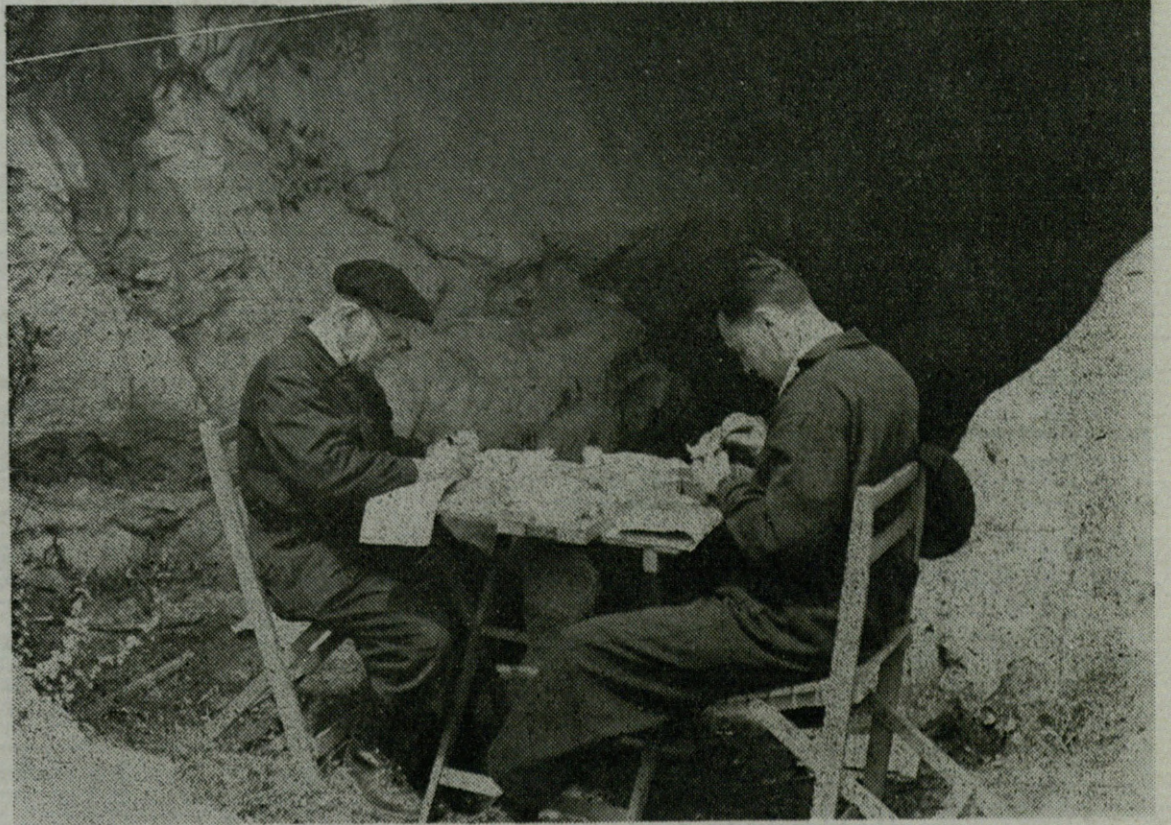
Eta Joxe Migel Barandiaranekin, bere kuaderno bat ateratzen digu lanabes hoién marrazkia ikusteko. Argazkian ageri duanaren berdina da.

—Orain arte, Ekaingo harzulora, arkitzean egindako irudiengatik da ezagunen gure artean. Zer esaten diguzu irudi hoietaz?

—Andoni Albizurik eta Rafael Rezabalek 1969 garrengo ekainaren 8an arkitu zituzten Ekaingo irudiak. Berehala neri deitu zidaten bi azpeitiar gazteok. Nik berriaz, «ARANZADI» bazkunekoak jakinaren gainean jarri nituan. Era hontan, ekainaren 10ean Jesus Altuna eta ni Ekaingo harzulora joan ginan. Irudiak ikusi, aztertu, kalkoak eta argazkiak atera eta abar egin genduan. Bestalde, benetako irudiak zirala esanaz agiri zertifikatu bat ere egin genduan. Gure orduko lana «MUNIBE» aldizkarian argitara eman zan urte hartan bertan: La Cueva de Ekain y sus figuras rupestres. MUNIBE 1969 IV.

Geroztik, Euskal Herriko lehen gizonen arteari buruzko lan bat eskatu didate Alemaniari. Ba da Alemaniak, munda guzian zabal-tzen dan aldizkari sonatu bat: «IPEK» (Joxe Migelek aldizkari honen ale bat erakusten digu). «IPEK»ek lehen gizonaren arteari buruzko lanak argitaratzen ditu. Nik, Ekaingo, Altxerriko eta Gokolauko (Mañaria) irudiei buruz egingo dut nere lana. Ekaingoei buruzkoa bukatua dut eta laister agertuko dala uste dut.

—Europako beste harzuloetako irudiekin konparatuta, zer mailatan

Joxe Migel Barandiaran eta Jesus Altuna, Lezetxikiko sarreran, bildutakoak aztertzen.

jarriditazkegu Ekaingo irudi hoiek?

—Nork bere etxeko gauzei buru emandako iritziak ez du garrantzi haundirik izaten jendearen artean. Horregatik, nerca utzita, atzerriko prehistoriari baten iritzia emango dizut: Gu, Ekaingo azterketa lanetan ari ginala, aleman familia bat etorri zitzaigun. Ekaingo irudiak ikusi nahi zituzten. Baina, begira nundik eta Ekaingo irudiei buruzko fotokopia bat erakutsi ziguten. Berehala jakin genduan André Leroi Gourhan-en «Prehistoire de l'Art Occidental» liburuen bigarren argitaralditik hartua zegoela fotokopia hau. Leroi-Gourhan Sorbonako irakasle dugu. Altxerri eta Ekain ondo ezagutzen ditu. Prehistoriari honen iritziz Lascaux, Niaux eta Altamirarekin munduko lau bikainenetakoan artean jarri behar da Ekaingo harzulo hau. Eta Franko-Kantauriko Paleolitos artea ulertzeko, nahi ta ezko oinarri sendoa da Ekain.

Pozgarira benetan, atzerritik datozten iritziak, hainbat goratzea gure lurrean dugun altxor bikain eta aberats hori.

—Baina, zer esan nahi digute Ekaingo irudi eder hoiek?

—Lehen gizonen hizkuntza mintzo zaigu irudi hoietan. Baina, guk zoritxarrez, ez dugu lehen gizonen hizkuntzarik eta alfabetorik ezagutzen. Bestalde, garbi dago abere irudi eta ezaugarri hoiek esanahiren bat ba dutela... Batzuentzat ihize-aztikeria litzake irudi hoiek agertzen ditutena. Totemismoaren teoriak ere erabili dira harkaitzean egindako irudi hoiek esplikatzeke... Sexual mitologia bat irudi hoitan ikusi dutenak ere badira... Zer esango dizut: Antzinako ezaugarriak isilik eta mutu dirautela gaur eguneko gizonaren haurrean!

● ERAKASLE BIKAIN BAT: FOUGEYROLLAS	
Larresoro	3 garrean
● NI EZ NAIZ GERRAREN ZALE...	
Ugalde	3 garrean
● ITALIAKO LANGILERIA	
Iza	5 garrean
● AZIERA ETA JENDETASUNA IKASTOLETAN	
Apat-Etxebarne	6 garrean
● SENTIKARIA, 1	
Gorka Knörr	7 garrean

—Prehistori garaiko influentzia asko gelditu al da euskal kulturazehar, Joxe Migel?

—Bai noski. Uste dan baino gehiago. Harzuloetan bizi diran izakiak badirela pentsatu izan du herriak. Txahal, zaldi, ahuntz, aker eta beste zenbait abere iruditzen agertzen dirala ere bai... Eta siniskeria hauek ez dira harzuloetako irudiak ikusiz gero sortuak. Ez horixe! Gure aurrekoek sekulako beldurra zuten harzulo batera sartzeko. Ardi bat sartu ala ta... soka, argizari, eskapulario eta abar sartzen ziran galdutako aberearen bila... Eta sekula ere ez «eskerrik asko» utsaren truke... Hau guzia lehengo sinismen zaharrek, herrian sakon finkaturik irauten dutelako da noski.

—Orain beste galdera bat. Derrigorrezkoa noski. Zuk eta ARANZADIKOAK egiten dituzuten azterketa lan hauetan, noren diru-laguntzaz baliatzen zerate?

—Orain arte ARANZADIK ahal zuan moduan sortzen zuan dirua lan hauetarako. Nik joan zan urtean hartu nuan lehenbizikoz, Madrildik bialitako diru laguntza bat. Aurtun Gipuzkoako Diputazioak hirurogei ta sei mila pezeta eman dizkigu azterketa lanetarako. 1917 garrengo urtean 750 pezeta eman zizkigun Diputazio berak, Aranzadiri, Eguren eta neri, Aralarko dolmen edo tregoharriak aztertzeko. 1918 garrengo urtean 1.000 pezeta iritxi zan diru laguntza hau... Era hontan gerra hasi zan arte. Bestalde kontuan izan behar ditugu garai haletako prezioak: Urtegi, 1936 garrengo urtean aritu ginanian, 6 pezeta kostatzen zitzaigun estatua Itziarren, eta bazkaria, harzuloraino astoan ematen ziguten. Bizkaiko Diputazioak ere

beti eman dit zerbait. Aurtengoan 15.000 pezeta bakarrik jarri ditu azterketa-lan hauetan. Nik ez det ezertxo jaso Bizkaian aurtun egin-dako azterketa lanagatik.

—Egunerokoen bitartez jakina dugu, Gipuzkoako Harzulo eta Prehistori Garaiko Aztarnatokiaren Patronato bat sortua dela. Zer egiteko izango du Patronato honek?

—Nik, egia esan, ez dakit ezer gauza hortaz. Ekainean ari ginala enteratu ginan eta zuk esaten duzun bezala; eguneroko baten bitartez...

Guk kezka eta galdera bakar bat dugu Patronato hortaz. Izango ote ARANZADIKOAK parterik Patronato hortan? ...Legezkoa litzake, jutzizkoa. ARANZADI bazkuna 1949 garren urtean sortu zan. Bazkun honek adar ugari ditu, baina Prehistorian eta Paleontologian aritzen diran adarrak ditu indartsuenak. Ez da txantxetakoia izan, egin duten lana. Altxerri, Ekain, Torrez eta beste harzulo asko berak arkitu eta aztertuak izan dira... Baina ARANZADIRi buruzko berri zabaloak laister izango ditugu aste-roko hontan bertan.

—oOo—

Arratsaldeko zortziak pasiak dira, «Sara» tik atera geranean. Hiru ordu luzez aritu gera Joxe Migel Barandiaranekin. Ateratzera, Jentilen bukaera esplikatzen digu: Kixmi-ren historia... Ekainean bustita, gripe antza duala aitortzen digu, Joxe Migelek. Urte Zahar egunez 83 urte beteko ditu...

AITA MUXIKA'REN IZTEGI BERRIA

(Bigarren argitaraldi onek 25 x 16 zentimetroko MILLA orrialde izango ditu gutxi gorabera)

1973'garrengo Urteberria baño len, AURRETIK EZER ORDAINDU GABE, arpidea eskatzen ba'duzu: Aita MUXIKA'ren DICCIONARIO CASTELLANO-VASCO **laburtua** % 30 merkeago jasoko duzu. Bial orde zure seña OSOAK argi eta garbi zuzenbide ontara: P. Plácido Múgica, S.I. (Santuario de Loyola. AZPEITIA. Guipúzcoa).

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilli beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosiJABON LAGARTO, garbiketarako jaboia bakarria
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

¡JABON LAGARTO!

LUR-LAN

PORRUAREN ETA TOMATEAREN PREMIAK

PORRUA

Leor dagoenean leor dagoelako, bustia dagoenean bustia dagoelako, bero dagoenean bero dagoelako eta otz dagoenean otz dagoelako, baiña beti badugu zerbaite. Bi emaitz dauzka zaitu bearezkoak nekazariak garai ontan, belar txar, sitsa, ar gaizto erdoil eta onelakoetatik: porrua eta tomatea.

Janari goxoa danez, porru-sail aundiak egiten dira baserri askotan. Udazkenetik udaberri arte jan dezakegun janaririk osasun-garrienetakoa dugu.

Bein aldatuz gero ez du lan askorik porruak. Baiña oni ere sortu zaizkio etsai gogorrak. Sitsak zearo erkintzen du. Urdinska illuneko egodun tximeletatxo bat dugu porru-sitsa au. Gauzez egan jolastu eta egunez porru-osteo artean egon egiten du.

Udazkena bukatuxean ere azaltzen dira. Ar txiki bat jaiotzen da tximeletatxo oien arrautzetatik. Porruaren ostobarruan sartu eta azten da. Ostoa eta zuztarraren mugara jeisten da. Porruaren erdira edo biotzera eta muiña jaten dio. Muiña janik porrua orixkatu eta ingartu egiten da.

Nola zaitu porrua eraso oietatik? PEPROL —80 eta ETALDINA— S nahasian urarekin jarri eta aldatu aurretik antxe sartu eta ondo bustitzea da onena. Eta gero uztaillaren azken aldetik asi, arra azaldu aurretik, eta amabostean bein autsak ematea da bearezkoak jateko ateratzen asi arte.

Ondo busti bear dira porruak eta ortarako tartean dauden belar txarrak kendu edo galdu batez ere Sapebelarra, bestela belar oien gainean geratzen bait da porruak artu bear lukeen sendagarria. Ona duzu belar oiek galtzeko RAMROD-65. Porrua aldatu eta belar txarrak jaiotzen asi baiña leen eman bear zaio lurrari auts au. Lur bustian obe.

TOMATEA

Gaitz asko erasoten diote tomateari: arrak, zorriak, gorniak, erdoiak, auts zuriak, ustelak eta abarrek.

Erdoi eta gornia aurrez galdu behar dira. Sortu ezkerok ez ditezke gal. CUPROSAN SUPER D. edo onen antzekoak dituzu onak ortarako. Zomorroak, berriz, PEPROL 80 kin gal ditezke. Tomatearen barruko gaitzak BENLATErekin galdu ditezke.

P. O.

NERE BORDATXOTIK

Gezuraren indarrak kalte aundiak egin ditzake.

Gizonak duen onena ta txarrengoa mingaña dala, idatzi zuen Anacarsis'ek.

Ingles esaera zar batek dionez, emakumeen ezpata mingaña da, ta egundo etzaie erdoitzen.

Bertso-saillik izan ote da inoiz "Markesaren Alabari" Iturrinok moldatutakoa baiña ezagunagorik? Aiek ikasi bear etzituen euskaldunik etzan orain irurogei urte. Ikasi ta kantatu, noiznai ta nunai.

Gaur berriro modan daudela esan bear. Irrati (Radio) bidez sarritan ari gera entzuten.

Erdel itzez josiak zeudela, esaten genduen gure gazte denboran. Ezin uka bear baiña geiago dutela ortatik, baiña garaian garaiko frutuak izaten dira. Au eztegu aaztu bear.

Ta... galderatxo bat:
Gaur aifia erdel itz egundo ikusi al da euskal idazkietan (eskritoretan)?

—oOo—

Nun eta noiz gertatu zan Iturrinok bertsoetan esaten diguna?

San Jose arratsaldeko iruterdi-etan enteratu zala, esaten digu bertsojartzailleak. Ortik aurrerako argibiderik eztigu ematen.

Berebiziko gaia irudituko zitzaion itz-lauz agertzeko. Alaxe izan ere, noski.

Irlandan, Ingalaterran, Italian edo Euskalerrrian gertatu bazan ere, ez-tio ajola.

Markesaren alaba arrantzale batez maitemindu zan, "marineroarekin enamoratu zan".

Mariñel xixtin batekin, markes baten alaba. Pentsa!

Orduko giroa ta gaurkoa ez-tira berdiñak. Maillak zeuden gizartean, eta bide luze, ikaragarria beekoetatik goikoetara.

Gaur ere ezin esan mailla danak berdinduak daudenik. Alare, orduan baiña artu-eman geiago ikusten da era guztietako jendeki artean.

—oOo—

Iturrinoren bertsoetan ain sarri

azaltzen zaigun "marineroa" arrantzalea ote zan edo itxas-ontzietan zebillen mariñela?

Dana dala, ura bezelakorik ez Markesaren alabaren begietarako.

Neskatxak bere etxera eramanez zuten Antonio Maria mariñela. Orduan esan zizkion itz gogoan-garri aiek:

"Zurekin, Antonio, nago izateko".

—oOo—

Ta mutillak, arri ta zur egiñik:

Zer esaten didazu, Juanita

[Itz ori?

tentatzen ai zerala trazak

[badirudi;

etzait zure gradurik tokatuzen

[neri,

ez burlarikan egin mariñeruari.

—oOo—

Juanita ez ibili txantxan eta burlan. Aspalditik egon nunbait artaz gustatua. Bertsoa dago esaten:

Eduki dezakezu ongi sinistua aspaldian nagola zuta gustatua; etzaitut nik utziko desenperatua, ala egiten dizut gaur juramentua.

—oOo—

Ixilkako erabakia artu zuen Markesaren alabak.

Bere senar izango zana ez-jakin utsalaz etzuen nai.

Erritik urrundu zedilla, toki aparteko batera joan zedilla, ta eskola pixka bat ikasi zezala.

Au zan neskatxa maiteminduaren borondatea. Andik urtebetera ez-kontzekotan gelditu ziran.

Urtebetean etzezakean gauza aundirik ikasi, baiña umetan baiña askoz geiago, noski, edade artan.

Amak —nola ez— antzeman zion alabari. Zerabiltzien bidea ta zera-bizkien buruzpideak oso grazi gutxi egiten zioten. Kosta ala kosta, ontara edo artara, ezkontza ura galtzeko modua egin bear zuen.

Aren alaba mariñel beartsu bantzetat?

Ez orixe, gezurak eta maliziak indarririk bazuten.

—oOo—

Juanita konturatu zan etxean oso asarre zirala, baiña etzegen emandako itza jatekotan.

Begira ain ezaguna dan bertso oni:

—oOo—

Alperrik izango dira asarre

[gurian,

ez naute mudatuko eternidadian; esposatu nai nuke kariño onian, Antonio Maria etortzen darian.

—oOo—

Amaren aurrean esaten zituen orrelakoak. Amak ezin eramanez, ezin sufritu.

Orduan asi inongo deabrukeri danak asmatzen. Korrerora joanik, Juanitarentzat zetozen kartak gelditzen; gezur biribillak osatzen, ezkontza ura galtzeko asma zitekeanak asmatzen.

Gezurak eta maleziak indarririk eztutela ez esan.

Aien bidez egin zuen Juanitaren amak bere egitekoa. Antonio Maria il zala esanaz egin zion alabari karta.

—oOo—

Amak esaten dio: Juanita neria, galdu da, diotezez, Antonio

[Maria;

nik billatuko dizut beste bat obia, maiorazko interes askoren jabia.

—oOo—

Zorioneko interesa ta dirua!

Juanitak, lenengotik, etzuen ezer entzun nai. Aren biotzak etzuela besterentzat amodiorik, jaurtiko zion amari.

Gerora, Antonio Maria il zala-koan eta etxetarren erreguz, ezkontzea erabaki.

Antonio Maria, urtebeteko eskol-ikasketak egiñik, "influxente" sartu zan errian.

Ez orratik kezkarik gabe. Aspalditan ezaizuen maiteñoaren kartarik artu.

Nola artuko zuen, Juanitaren amak geldit-erazten (detenitzen) bantzetu?

—oOo—

Au da lendabiziko esan

[zenduena;

zer da musikarekin ondrazten

[dutena?

Markesaren alaba kalia barrera, esposario zala ark bear zuena.

—oOo—

Desmaiatu egin zuen ordubete,

gero nobia eske itz bi egin arte. Inguratu zitzaion makiñabat

[jente,

bigarren ordurako il da

[derrepente.

—oOo—

Begiak ikusten zutena biotzak ezin jasan, ezin sufri.

Ordu bi igaro ziranerako eriotzaren segak ebaki aren gorputza.

Eriotzarekin bukatu ziran Antonio Mariren munduko naigabe ta saminaidi garratzak.

Une artan, ordea, beste izaki baten naigabe ta saminaiki asi ziran aunditzen, loditzen Markesaren alabarenak.

—oOo—

Gaba pasatu eta urrango goizean, entierua zuen bigarren klasean.

Markesaren alaba guztien atzean, zer pena izango zan aren

[biotzean!

—oOo—

Penarekin lerturik Antonio il zan, akonpañatu zuen Juanitak elizan.

Naitasuna bazion, esan dedan

[gisan,

geroztikan etzuen osasunik izan.

—oOo—

Antonoren eriotzarekin bukatu zala esan dezakegu Juanitaren izara.

Geroztik osasunik izan etzuenak ezin lurreko zorionik gozatu.

Galdera bat egingo genduke emendik, Iturrinoren bertsoetan ontaz ezer esaten etzaigularik:

Ainbesteko kalteak eta nasketak sortu zituen ama gezurtiak andik aurrera lo lasai egiten ote zuen?

Aren osasuna erasan gabe gelditu ote zan?

Zenbat onelako bidegabakeri mundu zabalean dirua tarteko dala!

Maillak, kategoriak, langak eta oztupoak.

Maitasunaren indarrak ere ezin menderatu oriek askotan.

Alabak ezkontu bear zuen eta ez amak. Dana ondatzea izan zan onek egin zuena. Munduak eman lezakean neurrian zoriontsu izan zitezkeen izaki bi lurpera bidali zituen.

Il zan Antonio Maria, ta osasun gabe gelditu zan Juanita. Ilteza bezelatsu da au.

Basarri

FRUITUETATIK ARBOLA

Munichen dauzka munduak begiak. An daude lurralde bakoitzeko kirolaririk onenak. Garaipenaren pozez aurkitzen da kirolari bakoitza eta lurralde bakoitza. Brontzeko medailla baiño zilarrezkoa obe eta zillarrezkoa baiño urrezkoa nahiago.

Baiña Municheko Olinpiada odolez gorritua izan da. Begiak itxirazi, kopeta zimur arazi eta bihotza nahigabe arazi du Munichek oraingoan. Zerbait illuna eta garratza gertatu da Olinpiada eta munduarentzat. Emezortzi eriotzen lotsa jasan dugu.

AI O! U! Ez dago eskubiderik! Ez du izenik! Onelako denak garbitu eta kito! Arabe maltzur eta zerri oiek! Alemaniako polizia asto eta tonto ori! Onelatsuko lantuek entzun ditugu aste ontan.

Eta ez da berriketa! Emezortzi eriotza, etxeok sartu gabe! Marka aundiak jarriko dira Munichen. Baiña au baiño aundiagorik bat bakarrik ere ez.

Zer gertatu den denok dakigu. Nola gertatu den ere ortxe-ortxe. Zer eta nola? Mundua bi galdera oiei erantzun nahirik jardungo da denboraren erdoiak burutik gertaera ori jan arte. Laster ahaztuko zaigu, zoritxarrez, denoi ere.

Baiña Municheko gertaerak beste galdera bat egin arazi behar liguke. Inork gutxi egiten duen galdera: zergatik? Eta galdera orri erantzuterakoan auxe esan behar diogu geure buruari: «Pekaturik gabe dagoenak bota beza lehenengo arria». Denok aserre bizian ekiten diogu «indar-zaleen» aurka bonba bat lehertzen deanean edo norbait zauritzen edo iltzen dutenean. Fariseotarrak bakar ere txiki uzte ditugu.

Mundua, ondo bizi dan mundua, jakina eta lozorroan dagoen mundua, otz-ikaraz ago munduan indarkeria ugaltzen ari delako. Zenbat protesta egunerokoek, irratiek, telebistek, lehendakari eta gizon ospetsuek egiten dituzten!

Baiña indarkeria, indarkeriatik dator. Sagarra, sagarretik bezala eta mahatsa, mahatsetik bezala. «Fruituetatik ezagutuko duzue arbola». Indarkeriazko fruituak ugaltzen ari badira, indarkeriazko arbola indartsu eta ugari dagoela esan nahi du.

Galda dezagun, galda. Zergatik iltzen dira orrenbeste goseak? Ez al dira iltzen batzuk ondasunak gordetzen dituztelako? Zergatik irauten du gerrak, an eta emen, ainbeste jende garbituz? Zergatik orrenbeste diktadura bazterretan? Zergatik ainbeste agintari, agintea indarrez lapurtuak? Zergatik ainbeste gizon baztertu, isil arazi eta giltzaperatu? Zergatik ainbeste desberdintasun eta bidegabekeria? Zergatik ainbeste erri txiki zapalduak? Zergatik...? Zergatik...

Behoko indarkeriak guk ahazturik daukagun goikoen indarkeria salatzen du. Indargabeen indarkeriak guk ahazturik daukagun indartsuen indarkeria salatzen du. Txikien indarkeriak gaitzesten dugu eta goikoen, indartsuen eta aundien indarkeria isiltzen, bedeinkatzen eta onartzen.

Ez dezagun ahazt. Indarkeria-fruitua, indarkeria-arboletik dator. Ken dezagun indarkeria-arbola eta ez da izango indarkeria-fruiturik.

Erakasle bikain bat: FOUGEYROLLAS

Afrika Beltzaren Instituto-ko Zuzendari (eta Afrikari buduzko lan askoren egile) intelektual ezaguna da Frintzian Pierre Fougeyrollas. Euskal Herrian, aldiz, gutxiak daki haren berri. Ondikotz! Fougeyrollas-en lanak eta bizi-hildoa, G. Friedmann, C. Roy, R. Garaudy, H. Lefèvre eta J. P. Sarte-renak bezala, oso gogoan hartzeak dira: nekez aurki daiteke, frantsesez bederen, gure garaiko lekuko zinezko eta argiagorik. Nekez proposa da kioke, beraz, herriari argitzaile hori, gure mendeko giza-arazoak, berrikuntza-nahian, eta beren haragiaren haragi eta biziaren kezakaburu nagusi eginek, ulertzen eta kontpontzen saiatu diren gizonak baino.

«La Révolution Freudienne» liburua (Ed. Denoël, 1970) ez da gutziz berrira: orain dela urte t'erdikusten da salgai. Baina aztergaia Freud-en teoria osoa, eta erakaslea Fougeyrollas izanik, liburuak bai gaur eta bai luzaz oraino arrakasta eta balioa segurtaturik daduzka.

—oOo—

Marcuse-k bezala, Fougeyrollas-ek bi pentsatzaile ikusten ditu gailen XX mende honetan: Marx eta Freud. Biak izanik ditu gogoeta-iturri: ikus, Marx-i buruz, «Le Marxisme en question», 1959; eta bi jakintsuok batera aztertuko ditu bereziki bere hurrengo liburuan: «Marx, Freud et la Révolution planétaire».

Fougeyrollas ez da, izan, oso harriagaria hautu horretan. Malraux-ek eta Garaudy-k, esate baterako (ez baitira txit antzekoak!) espreski alpatzen dituzte hiru hauek gaurko munduaren iragarle gisa: Marx, Freud eta Nietzsche. Hirukote horren ideiarra goitzen ari da biharko mendearen moldea. Askoren ustez honek ez du dudarik.

Hots, hiruok, ene ustez, sinu bereko ekarria eman digute: GIZONAREN KONTZIENTZIA GAUZA AXALA DA. Argiro ezagutzen ez ditugun baldintzek mugatzen dituzte geure irizpideak eta geure ekin-tza. Delfos-ko aholku zaharrak («haizena bilaka hadi») ez du gaur

funtsik; ez baitakigu zer garen, ez zergatik nahi dugun hau eta hura gorroto.

Marx-ek argiro erakutsi zuen klase-egoerak pentsakeran duen eragin izkutu: konturatu ere gabe geure giza-klaseko seme gara. Hein batez bederen klase-egoerak honetara gaitu. Eta lerraketa oharkabe honetaz gu ezin jabetzeak, ez du fenomenoaren egia ukatzen. Klase-jarrerak mugatzen dion edo baldintzen bederen, ideia-zabalera batetan mogitzen da gizona. Oso bakanka haruntzago.

Gutziz beste muturretik abiatu-rik, Freud-en profeta edo aintzindari gisa agertzen zaigu gaur «Zarathustra»-ren idazlea. Aipatzen duan hau gauza ezaguna da; eta «Au delà du bien et du mal» irakurri duenak badaki Nietzsche harriagaria da Inkontzientearen ulertzen zorrortean (orain dela ehun urte!).

Baina inkontzientearen arazoan Freud da jaun eta jabe. Fougeyrollas-ek aipatzen duen argibide ezagunaz esateko, gizona «iceberg» baten antzekoa da: urpean parterik handiena dago, inkontzientea, eta ez da agiri; urginean, berriz, parterik txikiena, funtean azpikoak honera eta hara erakarria: kontzientzia iratzarriari dagokiona.

—oOo—

Honen ondorioak, Fougeyrollas-ek azkarki dion bezala, ez dira oraindik zeharo mamitu eta zabaldu. Freud-en iraultza oraindik eginkizun dago, bururakizun dago behintzat. Eta XX mendeko iraultza nagusi gerta daiteke agian. Hauxe da egilearen iritzia.

Horrelako liburu jori bat hitz gutxitara biltzea ezinezkoa da; eta xehetasun bial iturrira jotzea erabakiko duen irakurleari, ez zaio damutuko, nik uste. Freud-en teoriaren azalpen argitsua da; eta filosofaren mailan atera behar diren ondorioak ere, gutziz bidezkoak.

Freud-en teoriaren arabera (eta Fougeyrollas-ek berariaz nabarmen-erazten du puntu hau behin eta berriz) gizona BILAKABIDE da, BILAKAERA-ATAL bat, jaiotzatik heriotzara arte ALDATUZ ETA BERE BURUA EGINEZ doan sorkari bat; eta ez, hortaz, denboran barrena haziaz doan esentzia aldagabe bat. Psikanalisiak erakutsi duenez BIOGRAFIK (alegia, norberaren kondaira pertsonalak) baldintzen du gizonaren nortasuna. Eta biografia hori, gorputzean eta kondairan oratua, bi eragile aurkariren dialektika etengabeak sortzen du: gizonak beregan dakazkien izadi-joera itsuek batetik, eta gizartean bizi-beharrak gizonari onar-arazten dizkion bizi-arauak bestetik. GIZATASUNA —dio Fougeyrollas-ek AURKATASUN HORRETAN DATZA. Gizarte-zapalkuntzarik gabeko gizonik ez dago; eta izan ere ezin liteke. Barne-dialektikarik gabeko gizonik ez dago; edo, bestela esateko, barne-bake osoan dagoen gizonik ez dago. Dialektika hori baino lehena-go... timua zen!

Gizonaren alienazioa —dio beraz Fougeyrollas-ek Freud-ekin— Izadi/ Gizarte aurkatasun horretantxe sortzen da; eta bi horien arteko dialektikak eratzen du giza-nortasuna bera.

Alienazioari dagokionez, hortaz, sustraitik beretik ukatzen du Freud-ek marxismoaren esperantza, eta utopiatzat salatzen: alienaziorik gabeko gizona, barne-arriksurik gabeko gizona, hein batez bederen bere burua ukatu ez duen gizona, BE-REZ DA EZINEZKOA: «l'homme est fondamentalement aliéné», dio a-sarkari Fougeyrollasek (63 orr.). Eta geroxeago agian ausarkiago: «A la différence de celui de Marx, l'enseignement de Freud ne nous laisse pas espérer l'avènement d'un «homme total» radicalement désaliéné» (66).

—oOo—

Kritikaren beste muturrean, eta lehen bezain zorrozki, amerikatar sasi-psikanalisia erasotzen du Fougeyrollas-ek. Freud-en erakaspenak —dio— ez du inoiz esan gizona gizartearen arabera, eta soziedade-aren bere horretan, «zaindu» eta «egokitu» behar denik. Zoritxarrez, integrazioaren zerbizutan asmatu den sasi-freudismo hau agertu da eskuin aldetik: psikanalisia gizona «egokitzeko» tresna zale.

Baina ezker aldetik ere sor liteke, eta sortu behar da, beste joera bat: gizarte-molde hau ezin jasanezkoa zaio gizonari (droga, Nepal, e.a.), eta iraultza egin behar da. Gizona «egokitu» ez, baina gizartea ALDATU: hona hemen Freud-en erakaspenetatik uler daitekeana. «Getto» batetan ez da gizona «getto»-tatu behar (bark hitza!), baina «getto»-a bera desegin eta «gizartatu». «Zapalketa» eta «super-zapalketa» Marcusek berezten dituenan, hauxe du gidari.

—oOo—

Gizartearen teoria egoki bat (eta politikabide zuzen bat) funtsatzeko, antropologia sakondu behar da. Fougeyrollas bere «ntropologia dialektikoa»-ren oinarriak ezartzen saiatzen da; eta ezinbesteko zimen-dutatz, eta bidez ene ustez, Freud-en teoria hautatu du.

Inkontzientearen garrantzia gailen-erazten dute gaur, hain zuzen, giza-jakintza guztiek. Ez dezagun ahant, esate baterako, Saussure-k eta geroko estrukturalistek bide beretik bultzatu dutela: ez dugu inolaz ere librorik pentsatzen, baina INKONTZIENTE (eta guretzako ezezagun) diren pentsabide, egitura eta moldura izkutu eta oharkabeen arabera baizik. Marx, Nietzsche eta Freud-en izenei beste laugarren bat erantsi behar balitzaio (Saussure-rena alegia) laukote horrek funtsezko mezu bat lezarke: mesfida zaitzete kontzientzia argitik al baldintzen eta gidatzen zaituzten sorkura izkutuak!

Eta Biologia Berriak ere ez luke mezu hori gaitzetsiko. Hau ere ziur. Freud-en iraultza gaitza izan da, hortaz, eskerga, ezin sakonagoa. Eta oraindik ere profetikoa da arras. Freud ezagutu eta ulertu gabe gizonaz ezer zuzenik proposatzerik ez dagoela garbi ageri zaigu gaur. Psikanalisiaren stalinismoa gabe, jakina, Fougeyrollas-ek bere bi filosofo nagusiei buruz nahi luke bezala.

Hau eta askoz gehiago erakasten du Fougeyrollas-en liburu apartak. Baina bukatu egin beharko dut.

Irakurle anitzek irakurriko ahal du liburua Euskal Herrian!

LARRESORO

«Ni ez naiz gerraren zale...»

Munich, hilketak, jendearen hasere, Xepelarren bertsoa. Hona hemen gaurko saiorako, bertsolarien gisara, hautatu ditudan puntuak. Te- lebisioa, irati saio, egunkari, al- dizkari eta gainontzeko komunika- bide tresnak esan dutenaz gain bai ahal dago ezer esatekorik?

Odoleztatutako Olinpiadak aurten- goak. Irakurleak gertatuaren berri badaki. Palestinoen jokabidea, poli- zien jarduna, zorigaitzoko ezbeharrak, ez dut epaituko. Honez gero ira- kurleak bere iritzi eta epaiak egi- nik ditu, eta ez genduke gure al- detik ezereen nahasketarik sortara- zi nahi.

Munichen hildakoak errurik ga- beak omen, eta kulparik gabekoan odolak sumindu eta nahigabetu gai- tu. Horrelakorik gertatzen den gi- zarte egitura zerbait gaizki dago- ela, zuzendu beharrezkorik bada- goela pentsa genezake.

Gure aldetik, egun oro munduan zehar hil direnetaz, ezereen errurik gabe odolustu eraziaz izan direnen- tzat ere oroitzen samingarriak eskatuko genduke.

Egunero, Vietnamen bere bizia galduta duten horiek errudunak ote? Eta horren kontura harmagnitzan aberasten direnak? Demokraziaren izenean egin ohi diren bidegabe- keriak? Palestinoak beren lurralde- tik at bizi beharra? Egunero ordu luzetan lantegietan, inbersiorik ez egiteagatik kondizio txarretan la- nean ari diren langileak, emeki- emeki bizia galtzen diharduten lan- gileak, herri zapalduak aberki- deak errudunak ote? Errurik gabe espetxean aurkitzen diren horietaz nor oititzen da?

Bidegabekeriaren ondoren jendea garrasika eta haserre dakusgu, bai- na gure kontzientzia erabat bide estu batetik barrena osatzera be- harturik ez ote dago?

Gai honetaz gure Xepelarek ho- bekiago erantzun zuen bere ga- raian. «Ni ez naiz gerraren zale...» zioen hark. Gerla maite ez duenak, bakea beregnatu nahi duenak, ger- la sortarazten duen oro gaitzesten du, eztabaida, burruka, bakerik eza, dakarren injuztiaren aurka burruka- tzen saiatzen da.

Mundua, dirudienez, bi zatitan, bi bloketan erdibiturik dago: goian daudenak, zapaltzaile izanagatik ere onak dituz, miretsi eta agurtu be- harrezkoak, errurik gabeko gizon ospetsuak, «bakea» maite dutenak. Egungo mundua bego dagoen eran eta moduan. Joanak joan, bakea be- har dugu eta indarkeriaren zipritzi- nak desegin.

Zer da zapalduak egin lezake- na? Jutzizia eta zuzentasuna eska- tu? Non eta nola?

Eta gai honetan badugu guregan zer aztertua. Bakoitza geure mail- an, ez ote gera goikoen bizi mol- detan irauten ohiuegiak?

Sarritan dato hutsean gelditzen gera. Aurten gertatuak sumindu eta samindu gaitu. Palestinari bere ga- raian ez genion jaramonik egin, eta gaurak gaingiroki baino ez ditugu aztertu nahi.

Han hemenka Irailean isuritako odolak eta galdutako biziak pentsa- ezko ahal digu zerbait. Ez noski ozkeni aldarrikatzen digutena, gi- zalege eta zuzentasunari erantzunaz eskatzen zaiguna baizik.

Mikel Ugalde

ZENBAit gaRA 72

BERRIAK

● Bihar, hilaren 17an., Leitzan IV Perretxiko Sariketa eta Erakusketak eratzeke da.

Azken bost urte honetan guztiz hedatu da perretxiko zaletasuna. Gipuzkoa eta Bizkaiko perretxikolariek erabat eragin dute zaletasun hau nafartarren artean. Joan ere, perretxikolari giputzik erruz joan ohi da Nafarroa aldera. Hala ere, bada oraindik Erronkari eta Erribera aldean perretxikoei jaramon guti egiten zaien eskualdeak.

Dena den, Leitzan eratzeke den erakusketak hau bezalako hainbat medio dela, perretxikolarien ugaltzea ezezik, haien jakintza eta eza-gupena ere gehitu egin da. Sasoi batetan, eskas, motel edo txar bezala bazterten zen edozein perretxiko mota hartu ohi da egun, bai eta estimutan izan ere.

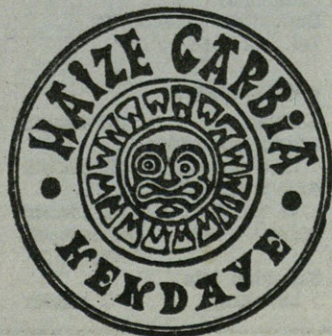

Horrez gainera, bibliografia nahiko ugari da honetaz ere orain, eta gazte asko eta asko joan ohi zaigu perretxikotara liburu eta guzti. Baina, behar bada, zaletasunak ezezik, urritasunak ere sortzen du premia. Izan ere, guti denean ez da posible aukera.

● Argentinatik etorri eta bisatut gaituzte Ormaetxea senar-emazteek. Ez dira esku hutsean etorri, aitzitik, «Euskaldunak Argentina'n» deritzan liburuska ekarri digute (Juan San Martini esker aurrez aipa ahal izan genduen), bai eta Hendaiatik zehar eskura ahal izan duten «Haize Garbia» izeneko aldizkari berriaren lehen alea ere.

Koldo Ormaetxea Eibarren jaioa du. Duela hogeita hamabost urte inguru joan zitzaigun Euskal Herriatik. Zergatik joan zen berari galdetu. Sasoi batetan idatzi zuen zenbait artikulua «Isasi» izenordeaz baliatuz, Buenos Airesko «Tierra Vasca» eta «Euzko Deya» aldizkarietan eta Mexiko-ko «Tierra Vasca» delakoan ere argitaraturik.

Koldo ez dator bat «guk» hartu dugun idazkera berria. Ez genduen gutiagoko espero. Baina ez deritza hauzi honi hainbeste istilu merezia duenik. Bada zerbait. Ekin-tzen dugu, bai, itxaropena. Ongi etorri.

● Aipatu dugun Haize Garbia aldizkariari dagokionez, honako hau Hendaiaren sortua dugu ESKUARA ZAINDU ETA AZKARTU asmotan.

Gehien bat frantsesez idatzia dator, «hala beharrez» edo. Ongi Etorri izeneko artikulua batez, Louis Dessance jauna euskaraz mintzatzen zaigu, honako hitz hautaz amaiera emanez:

Ongi etorri agertzen den mezulari berriari! Hendaiar adiskideak oiba zuek: Atxik eta jarraik, haize garbian, Eskualdun garbi!

● «Redención» aldizkarian Aita Onaindiari egin zaion elkarriketa batez jakin ahal izan dugunez, gure karmeldar jakintsua *Euskal Literatura. Kondaira eta kritika* izeneko liburu bat moldatzen ari omen da. Hiru tomo handik osatuko bide du harako euskal literaturaren kondaira, alegia: 1.—Kanta zaharretatik 1895erarte. 2.—1895etik. 1950era. 3.—1950etik gaur arte. Lehenengo alea amaitua omen du, eta aurtengaz argitaratzeko asmotan edo. Gainontzekoez geroak esanen du.

● Dakigunez, Yon Etxaide ere nobela berri bat prestatzen ari omen da. Bai eta Etxahunen bertsoak gaztelaniatzen ere, «RS.V. de Amigos del País» delako elkartearen aginduz.

Luis Haranburu-Altunak, bestalde, inprimerian du, nonbait, bere lehen nobela, aurki LUREK argitaratu emanen diguna. Horrez gainera, euskal mitologiaren azterketa edota bildumaren bat moldatzen ari zaigu Alegiako bizar gorria.

Eta Euskaltzainburua, exenplu ona emate aldera edo, beste liburu bat prestatzen ari zaigu. Axularrez prestatu ere. Urdazubiko «izkiriatzaila»aren ipi-apak ondotoz dakizki gernikarrak. Eta haren obraz, zer esanik ez, hitz hitz ezagutu ere, eta inoiz ere ez honako honetan bezain ondo esana.

Nonbait, ez da, ez, oraingoz agortzen gure idazleen iturria eta lanerako gogoia. Beto ordu onean.

● Baikorak izan beharra dugu. Bai, horixe! Ez gaitzen arinekiak izan, noski, baina ez dezagun beti hileta jotzen ihardun ere.

Gogora datorri eibartar jator baten esaera hura. Txistua jotzen joan ohi zen astelehenero lantegira, eta inor ajearekin edo betozko ilunez ikusiz gero, honela esaten omen zion: *Tira mutil! Poztu egik arpegi hori! Etxikua pasauta eguena dok. Dominau juagu astia!*

● Joan den abuztuan eratzeke zen Zarautzen Aintzinako Tresna, Ontzi eta Lanabes Azoka. Ez da, ordea, era ahal izan, inoiz egitekotan gauzak ondo egitea merezi bait zuen; hasiera hasieratik oker hasten den landarea zail da gero zuzentzea eta.

Dena den, Emilio Olazabal jaunarekin hitzegiteko beta izan dugu arestian. Emiliok ez du inork aurkeztu beharrik ez Zarautzen, ez eta inguruko edozein herritan ere. Baina, norbaitek ezagutuko ez balu edo, aski lizateke aipatzea, Emilio Olazabalek sortuak, eraginak, zuzenduak eta gutienez lagunduak direla guztiz ezagunak diren antolaketa ospetsuak; horra hor, esate baterako, Zarauzko foballa lehiaketak, «playeroak», alegia; «Marathon» delakoa, Oria hibaiko arraun probak, halterofilia zaletasuna, Zarauzko «Semana Intelectual» etab. Mens sana in corpore sano da Emilioren lema. Deportea ez omen da berez droga, espektakulo soil bihurtzen denean, baizik.

Baina, nonbait, ez du aski, eta orain Euskal Herrian egundaino eratu ez den azoka bat nahi du antolatu. Inork gutik ahal izan ligu ba hartaz berri zuzenagorik eman:

—Ea, Emilio, zer gertatu da Aintzinako Tresna, Ontzi eta Lanabes I Azoka delako horrekin? Ez ahal zen ba —egunkarietan irakurri dugunez— aurtengaz eratzeke?

—Ez, ez. Ez dugu ahal izan. Ezin

zitekeen, ez bait genduen ez astirik ez denborarik aski. Guk geuk asmotan dugun hainakoa egiteko denbora handia behar dugu, oraingoz, behintzat. Gero geroakoak.

—Zer izan behar zuen, edota zer izanen da, ba, azoka hori?

—Izenak berak dioenez, duela zenbait urte, aintzina batetan —edo ez honen aintzina—, etxean nahiz sorra, kalean zein mendian, sehaskatik hilerrirarte, hitz batez, noiz eta non-nahi, gizonak bere lanerako eta bizimodutarako erabili ohi zuen tresna eta lanabes azoka bat. Nolabait esateko, eskulangintzaren erakusketak jori bat, batik bat.

—Euskal Herriko eskulangintzari lotua izanen izanen ahal da?

—Bai, baina ez erabat. Portzelana, zilar, urre eta beste zenbait materialez eginiko artikulak ere izanen dira. Agian, gure eskulangintzaren alderdi ezagunenarekin zer ikusi handirik ez duena, alegia.

—Gururik ere bai, hala ere...

—Bai, bai, noski. Egur lanketa, esate baterako, kutxa, argizaiola, argimutik, eta gainontzeko mueble eta tresna bildu nahi genituzke bereziki. Dena den, hemen aipatu beharra dago, jende xeheak uste izan ez arren —eta neuk ere ez oraintsu arte—, badirela beste eskulangintza batzuk ere, adibidez, Busturako portzelana, Nafarroako utarrak, IV mendeko harmak etab., aporterko balioa dutenak.

—Nola eratzeke da azoka hau. Hots, eratzaileak jabetuko ahal zarete artikulua guztiez, ala nork bereak eskaini ditzake zuzenki?

—Ez, ez, eratzaileok ez gara azokan bertan muntatuko diren «stand» delakoez arduratzen. Orain arte berrogeita hamarrek eman du izena, gutienik berrogeita hamar «stand» izanen dira, beraz, nork bere tresnak eta ontziak eskainiz. Zenbait, Gasteiz, Donostia, Bartzelona, Bodele eta beste edozein lekutatik etortzeko dira.

—Harako erakusketan ikus ahal izanen ditugun artikulak salgai egonen ahal dira?

—Noski, horregatik dagokio ba, azoka izena. Izan ere, museo bat bezala izanen da, baina, aitzitik, museo bizi bat, ikusleak bertan biltzen diren erakuskiak eros ahal izango dituen museo bat, alegia.

—Ikusle asko espero ahal duzue?

—Ehun mila edo...

—Ez duzue esperantza makala!

—Ez egizu ba pentsa goitik ari garenik. Bestalde, denaren behar-rean gaude, autofinanziazio bat lor ahal izan dezagun.

—Dirua aipatu duzunez, zer moduz zabilzate arlo horretaz?

—Agian, hobe izaten da zenbaitetan, halakorik ez pentsatzea. Dena dela... Zarauzko Udalak lagunduko digulakoan gaude. Haren laguntza behar dugu, nahi eta nahi ez. Gainera, azoka honen garrantziak jabetua dela uste dugu. Batzorde ofizial bat izendatu behar lizateke eta jo-ta-ke lanean hasi.

—Oraindik urtebete osoa duzue...

—Bai, bai, urtea ere azkar joan ohi da. Aurtengoa joan zaigu, behintzat.

—Nolabait bukatzeko, halako azoka bat eratzean izanen duzue, noski, zergatik eratzen den amaika arrazoi. Esan zaidazu garrantzitsuenetarikoa bat.

—Garrantzitsuen... garrantzitsuen... ez dakit ba nik. Behar bada, bai, Herriari bere arte propioa erakutsi nahi izatea lizateke. Museoak badira, bai, baina zenbait ezagutzen du —esate baterako— San Telmo museoa?

Azoka hau etnografia erakusketak izan daiteke. Askok eta asko da, zaharra den orok ezertarako balio ez duela usten duena. Makina bat baserri bihurtu zaigu azken bolada honetan ostatu edo sagardotegi, baliozkoak zuten guztia zakarretara jaurtiz, eta itxura eta jatoriasunik gabeko dekorazio merketan milaka erreal gastatuz.

Era berean, bada hor zehar edozein «listo», baserriaren barrena ari dena «sinpatikoarena» egiten. Huskeria batez edozein tresnaz jabetzen dena, eta gero hamar eta ehun bider gehiagotan saltzen duena.

Gure jende xeheak, hauzokoa ez dela beti onena ikasten badu, bada zerbait.

—Non izanen da, azkenik, azoka?

—Inorritzan, Zarauzko San Pelayon, alegia.

—Ea, ba, Emilio. Hurren arte eta... jarrai.

LIBURUAK

● «Jakín Sorta» deritzan sailean barrena, GURE IKASTOLA izeneko alea argitara eman du Jakín Taldeak.

Honako ale honek ikastolarekiko idazlanak —informazio, kondaira, saiara, azterketa etab.—, osaturiko bilduma edo antologia bat nahi du izan eta da, oraingoz aski sakona gainera.

Hamasei lanek osatzen du antologia hau, zenbait *Gure Ikastolaz* burutua ez bada ere, euskal ikastolari eta honen planteamendu, egoera, helburu, heziketa eta legeriari erabat atxikia.

Idazle sorta ederra elkar ahal izan du Jakín Taldeak liburu honen inguruan. Guraso, maisu, hezitzaile eta andereño ezezik, bai eta zenbait espezialista ere, pedagogia, soziologia, sikologia, artez eta bestez.

Hitzaurrean ondotox asko esaten denez, ez da irakurtzeko liburu soil bat, pentsatzeko, ausnartzeko eta aztertzeko baizik. Kontutan har bez irakurleak aurretiko xehetasun hau, ez bait da benetan, alferrikoa edota biltzaileen esamesa harro putza.

Gaiaren eta mamiaren at, gauza bat da nahiko nabari, hots, hizkuntzabatasuna, minoria problematika, eta nolabait esateko, gure arnasa hestu hau, ez dela gure —euskaldunen— arazoa soilik, ez eta lau katuren hileta ere, tira! ez garelako utopiatan ari, alegia.

GURE IKASTOLA. Elkar Lanean. Jakín Sorta. Arantzazu, 1972.

● Arrasateko Udalaren eskariari jarraituz, Donostiako «Siadeco» deritzan tekniko taldeak moldatua eta argitaratua du —dibulgazio mailan—, Arrasate eta bere etorkizunari buruzko azterketa bat.

Gaur egun, eta are gehiago gero, sail batetan zein bestetan, aldatetako gero eta handiago eta azkarrago gertatzen direlarik, behinengo garrantzia eman ohi zaio aurrez eginiko azterketari, prebisiodelakoari, alegia. Gaur ez dugu bihar zer egingen dugun erabakitzetik, bost eta hamar urte barru zer egin daitekeen edo zer egin behar izanen dugun, baizik.

Aburu honetan datorkigu «Siadeco» talde honen istudioa, Arrasateko herriari dagokiolarik batez ere, baina, zenbaitetan, herri soil bati atxikia baino, areago egoera orokor bat.

Honako istudio hau hiru hildotan edo faktoretan banatua dago, hots, gizakia, ekonomia-langintza eta lurraldea, eta aurrez esana dugunez, teknika hutsean baino, di-

bulgazio mailan, ahalik eta irakurlego hedatuenari hein zehatz bat jakinaraziz edo.

Istudio hau, hiztegi batek osatzen du, teknika alorrean ezezagun gerta daitezkeen hitzen argigarri Azala eta hirigintzako alderdiak, Xabier Unzuurrungarenak; grafikoa, berriz, Karmele Urteagarenak.

INDUSTRIA HERRI BATEN AZTERKETA. Arrasate eta Bere Etorrizuna. Siadeco. Etor. Bilbao, 1972.

● Jaso dugu «Jaunaren Deia» aldizkariaren aurtengo bigarren, alea, sortako 39garrena. ELIZ-KANTAK deritza ekaineko ale honi, eta oraingoz esan beharrik ez dugu zertaz ari zaigun.

Idazlan guztien artean, beneditar talde batek moldatutako *Kanta berriak elizkizunetarako* izeneko iritzi zaigu aipagarri. Ez, noski, onena, herrikoiena delako baizik. Izan ere, zertan hartu ohi du ba Herriak egiazko parte liturgian, kantatan ez bada?

Beneditar talde honek lan polita moldatu du, azken hamar urte hauetan Euskal Herrian sortua den kanta pila aipatuz, bai eta mugimendu miresgarri honek ekar dezakeen edota ekarri duen arnasberritzea ere.

Herri-kantak loratze bat izan duen artean, ez omen da horrelakorik gertatu eliz-kantetan. Izan da, bai, bizitualdi bat, sorketa berriak zenbait, baina, herri kantetan baino askoz ere motelago.

Talde hau, Gasteizen egindako inkesta batez mintzatzen zaigu, hots, gazteek kanta gehiago nahi dutela elizkizunetan, eta kanta berria, gainera, hitz eta esan-nahiez, musika eta ritmoz gaurkoak.

Kanta berri sorta bat eskaintzen digute —kanta berriat zer deritzaen garbitu ondoren—, bi sailetan bereziki, hau da: Eliz-kantak (kristau arnasaz edo izpirituz beteak, eliz-kanta peto petoak, alegia) eta Mezu-kantak (nahiz eta hautako batzuk kristau eta elizguroan sortuak ez izan, edozein kristau onar eta eragin dezakeen giza-jatortasun eta balio dutenak).

Guztiz hirurogeita hamasei kantak osatzen du bilduma hau (beste sorta batek edo bik jarraituko omen dio), zeinetatik, berrogeita sei eliz-kantak dira eta gainontzekoak mezu-kantak.

Badira haietan, Iratzeder-Lertxundi, Lekuona, Akesolo, Osa, Amuriza, Begiristain eta beste zenbait kantak. Mezu-kantetan, berriz, Labegerie, B. Lertxundi, Enbeita, Lete, Etxaniz, Letamendia eta beste askorenak, gehienok bietarikoa dituztelarik, gainera, eliza eta mezu kantak, alegia.

Ez, gauzak ez dirade Ez, hain urdin, hain garbi. Ez, bainan zuk etzazu Gaurko esperantzik Bihotzean galdu.

«Zu gazte sentimental»

(X. Lete-B. Lertxundi)

AMATIÑO

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserriar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

Italiako langileria

Udazkeneko konbenioak

Udazkenean berituko dira Italiako lantegi askotan eraturik dauden konbenioak. Bertako langileria eta nazio osoa gertakizun horren garrantzitasunaz oharturik dago. Ugazaba ta langilea, bakoitzak bere erakundearen arabera gertu dago konbenioak dakarren eztabaida mahaitikan ahal duen airosoena jaikitzeo.

Lantegietan eratzen diren konbenioen esanahi politikoa nehorik zalan-tzan jartzen ez duelarik, oso arreta handiz ari dira gertatzen eztabaida hoiel buruzko taktikak. Taktikak sentidurik ez dute, baldin eta estra-tejia baten barruan egokiturik ez badaude. Hala ba, ugazabak beren aldetik eta sindikatoak heurtetik beren eskaintzak eta eskabideak zuzen-tzen ari dira.

Lantegi mailako gertakizun honek beti gorde izan du Italiako luze-zabalean esanahi politikoa. 1969-garren urtean ere, elkartu ezin diren klaseen arteko kontrato gisako borroka honek bai bere mamian, nola bere itxuran, nahiz ondorenetan, borroka politikoa zentzua hartu zuen. Baina 1972-garren konbenioak beste era batera hartuko dute, ar-giogo ta zuzenago adieraziko bait dute borroka politikoa hori.

Hori arrazoi birengaitik. Bat, joandako langile borroka ireki duten sozial-politiko ondoren ikaragarriagaitik: Italiako kapitalismoaren egitura bilutzik gelditu da eta geldiune batean, larrialdi batean erori da. Uga-zabak eta beren Alderdiak larrialdi horretatik nola irten ez dakitela aurkitzen dira: errepresio ta lanezaren bidez jo, ala erreformazale gerta daitekean hazikundearen bidez.

Hauk Italiako sistemaren jabe direlarik ere, bide biak zailak zaizkie. Izan ere, lantegi barruko bizimoduaren egokitasunik gabe ez bait dago ekonomia hazikunderik. «Udazken beroaren» borroka eta azkeneko hiru urtekoak bai beren mamian nola beren agerpenetan xamurtzen ez ba-doaize, Italiako kapitalismoak ez dauka aurrera jarraitzerik.

Bi azken urte hauetako langileriaren borroka sistemak jasan ditzaz-kean neurritik at gerta dira. Agintea ta egoera desegintzearen hartzen hari diren bide iraunkorrek zeharo politizatu dute langileriaren borroka. Lanaren eraketa, jerarkia, ezberdintasunak eta lantegiko disziplina —pro-duzioaren ustegabeko gelditzeak eta neurtzeak, egindakoen gordetzeak— zalan-tzan jartzeak konbenioen praxia desegiten dute eta burges lega-lidadea ta produzioko harremanak ukatzen dituzte. Beraz, ugazaba ta langileen arteko sistema-barruko sindikal borrokaren ametsa galdu dela dirudi.

Langile borrokaren maila berri hau sistema-barruan sartzeko egiten ari diren ahalegin denak alferrikoak dirudite. Kapitalismoaren aldi nagusiago batera igarotzearen aurkitzen diren eragozpideak handiak bait dira. Izan ere, burgesiaren alderdi atzerakoiak menperatzea gutxi ez delarik uga-zabak maila berri horretara irixteko behar beharrezkoa dute borroken atseden aldi bat, lanaren kostoa neurtzeko ta honetaz balaitzeko.

Egoera horretan, ez da batere arritzeko Italiako politikoa larrialdiaren iraupena. Udazken garaiko langile borroka egokiago eusteko, eratu ziren legidirako auteskunde aurreratuak. Auteskunde hoietan eskubia garaila irten bada, datoten borroka egokiago erantzutearen, burgesia salatu delako izan da.

Aurtengo udazkenak aurpegi gogorra erakutsiko du. Konbenioen ga-rairako ugazaben arteko batasuna nehoiz baino sendoagoa izango ote den susmoa dago ta Italiako langileriari aukera ederra eskainiko dio borroka honek.

Ugazaben jokabidea bi puntu hauetan oinarrituko da. Batetik, langi-leen ordeko bakarra Sindikatoa gerta dadin salatuko dira. Bide horre-tatik lantegi barruko langile Batzar ta Batzordeen «jokabide xelebreak» galerazi nahi litzake. Hitz batetan, Sindikatoak basearen kontrola har-teea nahi lukete. Bestetik, lantegi borroka araudipean jarri nahi litzu-kete lege berezi baten bidez ta langileen eskabideak beren eritziz za-balegiak direnerako akordio parzial batzuen bidez aurrera ateratzeko eskubidea ta beharra.

Zer diote Sindikatoek? Sindikatoek Ugazaben bigarren eske hori aintzakotzat ez dutela hartuko dirudi. Hala ere, Sindikatoek sisteman egokitzeo duten arriskua ez da txikiagoka, zeren eta «Zentral»-etan eta P.C.I.-ren bileretan konbenioetaz mintzatu denean, langileen eskabideei neurriak jarri behar direla aitortu izan da. Lanaren orduak direla, jor-nalen ezberdintasuna babestu behara dagoela e.a., hemen Sindikatoak muga ta oinarri batzuk jarri nahi dituzte konbenio mahaira joango di-renentzat. Lantegietako langile Batzarrak eta Batzordeak kontrolatzeko asmoa argi ikusten da Sindikato-en jokabide honetan. Jokabide horren aurka daude, noski, Italiako langileriaren indar-berritzearen ondoren sortu diren langile taldeak.

«Il Manifesto» talde ezagunak, Italiako langileen azken hamar urte-etako borrokan oinarriturik, hartu nahi du bere jokabidea. Bere aldetik egiten duen galdera nagusia hau da: Egunko larrialdiari erantzuteko eta erantzun egoki bat emateko, konbenioak berritzaileko ze borroka era egin behar du Italiako langileriak? Elburuak, borroka erak eta era-kundearen egiturak zehatz mehatz prestatzea eskatzen dute. Elburuak, kapitalismoaren lana erakundearen aurka egokitu behar dira, dela pro-fesional jerarkiaren aurka, jorنالen desberdintasunen aurka, primaren au-ka, lan-irrituen handitzea, eta ugazabak horretan duen ahaltsun baka-raren aurka, laneko orduen gutxitzearen alde ta orduz kanpoo la-naren aurka.

Borroka erari dagokion aldetik, baseak, langile Batzarrak eta Ba-tzordeak, bere eskabideen esku osoa hartzeari garrantzi handia eman behar zaio ta behar duten loturak ondo egokitzea. Erakundearen aldetik, langile batzordeen egiturak hazi egin behar dute ta hoi-entzuek mu-gagabekoa egin.

Udazkeneko konbenioak direla ta langileen eskeborroka mugatzea, araudipean jartzea ez da egokia ta hori gerta ez dadin langile talde berriak ahalginduko dira. Izan ere, kapitalismoak Herri gehienetan lan-gileen borroka bera araudipean jartzea lortu bait du. Ugazabek jarri nahi duten araudi horren aurka eta Sindikatoak eratu nahi duen «auto-kontrol» horren aurka jotakoto dute «Il Manifesto» antzera dauden talde berriak. Arazo honetan langileriaren artean sor daitezkeen zatiketak ga-leratzeko garaiz eratu nahi izan dute borroka hori.

Ikusten den bezala, gauko langileriaren arazo nagusietako bat mahal gainean jarriker agertuko da Italian. Langileriaren borroka kapitalismoaren barruan egokiturik geldi ez dadin, maila berri batetara igo eta aginte bidean jarri dadin jokabide berriak hartu beharrean dago. Langileriaren sindikato ta Alderdiak, sistemaren serbitzuan erori direnez, bide berriak urratzeko traba izango ahal dira? Italiako langileriaren borroka berria oinarrituko ahal da udazken honetako konbenio berritze horretan?

D. IZA

MUNICH-KO GERTAERA

Ez da erraza nazioarteko beste gertaera batez idaz-tea, hemezortzi hilen gorputzak oraindik ehortzeke daudelarik. Ez da, haatik, are errazago Munich-en gertatu den hilketaz zerbaiz zuzenik idaztea.

Halere isilik egotea ezinezkoa delarik, zilegi bekit zenbait gogoeta, gertaera triste honetaz, hemen azal-tea.

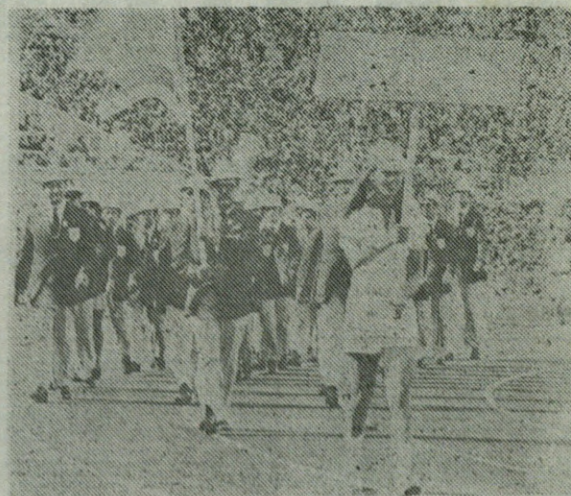
Harritzekoa da gertatu dena, hain zuzen, harri-garria ez zelako gertakizuna. Barka paradoja eta ho-na ene gogoeta. «Irail beltz» deritzan taldeak ba-rreiatu du mezu bat, aitortuz berek egin dutela Mu-nich-ko ekintza, Olinpiadako joku-zelaian han altxa-tzen da, munduko erresuma gehienekin batera, Is-rael erresumaren ikurrina. Ikurrin hau laidoagarri da Palestinako arabe abertzaleentzat. Mundu guziaren aurrean, mundu guziko begien aurrean, han ager-tuko ziren israeldar atletak, behar bada han ager-tuko zen «ikurrin maradikatu», izanik behar ez lukeen Estatu gorrotatuaren ikurrina, munduko beste Estatu ofizialen ikurrinekin batera eta parean. Agian, erresuma horren Eresia bera ere altxatuko zen Mu-nich-ko joku-zelaian, eta haren doñua entzutean ez Munich-en bakarrik, baizik baita munduko bazter guzietan ere halako errespeto batez entzun egingo zen Israel-Estaduaren sinboloa eta, bidenabar, er-resuma honi eman egingo zitzaion munduaren omena eta errespetoa. Garaipen hori, Israel-entzat, kirol ga-raipena ez ezik, politikazko garaipen eta irabazpen baliotsua ere izango zen.

«Irail beltz» taldeak, bere agerian dioenez, laido hori eta bidegabekeria hori ez zezakeen inolaz ere jasan. Olinpiadako «pake giro eta anaietasunez-ko festan», Palestinako askatasun gerratea ahanzt arazi nahi dute; Munich-en israeldarrek sariz ornitzen diren bizkitartean, han daude presondegietan zokoratuak eta atormentatuak «Irail beltzeko» anaiak eta guda-riak. Laido hori eraman eta jasan ezinezkoa zelako, eman dute —«Irail beltzaren» ageriak dioenez—, Mu-nich-ko kolpea. Oreago, Israelen Munich-ko agerpe-na, laido eta bidegabekeria munduko herri guzientzat omen da. Izan ere, «Israel-Estada Usaren zerbitzari eta imperialismoaren morroi eraile baino» ez omen da, eta hau, Israel-Estaduaren izatea, alegia, ez omen dute inolaz ere ametituko ez jasango, munduko herri pakezaleek, Olinpiadako «pake giro anaietasunez-koak» hain zuzen, lozorroan ezarri nahi ukan ditu munduko pakezale egiazkoak eta imperialismoaren jo-ku maltzur hori deuseztatzeko, «Irail beltz» indar-taldeak eman egin behar izan du, Munich-en eman duen Kolpe ikaragarria.

Hona hemen «Irail beltzak» barreiatu duen mezua. Egia esan ez gara batere sutan jarri ageri hau ira-kurtzean. Ez dakit, izan ere, tutik balio ote duen gaurregun haserretzeak eta sutan jartzeak. Ez zaigu harriagarri gertatu, palestinar abertzaleek Munich-en egin dutena. Kontuan eduki behar da, gaurregun pa-lestinar abertzaleek gudua Israeli «kanpotik» baka-rrik egin dizaioketeela. Jordaniak eta Egiptok beren lurretatik aienatu dituen geroz, Sirian eta Libanon bildu dira palestinar abertzaleok. Erresuma lagun hauetan bide daukate beren baseak. Baina, base horietatik ezin dute gudurik Israel barrera eraman. Ezinbestean, beraz, «izuketa bidea» hartu dute gudu-molde soiltzat Palestina Askatuaren gudariak.

«Desperados» batzuen jokabidea omen da «Irail beltzaren» bortxabide hau. Gezurra badirudi ere, gu-retzat bakarrik, hots —kanpotik begiratzen diegunen-tzat—, agertzen zaizkigu «gogogaldu» bait lra. Hau da, kanpotik begiratzuz, indarrak objetiboki neurtuz, argi eta garbi ageri da palestinar abertzaleen ahu-leria eta bakardadea. Horrela, egoera honetan bor-txabidea edo izuketa bidea aukeratzea galbidea iru-ditzen zaigu eta palestinar arabe herriarentzat eta honen askatasunarentzat.

Baina, ez dugu beste aldea ahanztu behar. Pales-

tinat gudariorik (har kontuan gorago aipatu dugun «Irail Beltz» aren agerria) ez dira Palestina Aska-tuaren alde ari soilik. Ez Israel-en aurka ari dira eta, honen bitartez, USA-Inperialismoaren aurka munduko parte honetan, hots, Mediterraneoko baz-ter horretan. Ideolojia honek, alde subjektibo honek, kentzen die «Irail Beltzekoei» nahiz beste munduko» izuketalarik guziei «desperados» batzuen kontzien-tzia. Gaurregungo kondizioetan, abertzale horien bor-txazko gudaketa lehen mailan imperialismoaren aur-kako borroka unibersala bilakatzen da; eta bigarren mailan, luzarora eta borroka partikular bezala gel-ditzen da abertzaletasun eta askatasun borroka eta gudua.

Hona, beraz, zergatik ez zen batere harritzekoa guretzat Munich-eko gertakizuna. Esan nahi da, ger-tatu dena gerta zitekeela, gertatu dena gertatzeko baldintzapenak eta kondizioak han bertan, Munich-en zeudela; hau egia esan, gauza txit garbia da guretzat.

Halaz ere harritu egiten gora gertatu denaz. Izan ere, ez dugu ulertzen Alemaniako Gobernuaren zu-hurtasuna non den. Gezurra dirudi Erresuma horrek daduzkan eskutartekoekin, Olimpiko Uria hobeki za-indua ez gordetzea. Misterioz bete agertzen zaigu bestalde aideportuko hilketak tristeak. Zer esan gehi-ago, alfer-hitza litzakeelarik? Arazo nahasi hauetan, isil-tzea iaten da bidezkoena, albiste zehatz eta zihurrik ez dagoenean.

«Bortxa eta indarkeria gizarteko har-emanetan sendo baino sendoago erroturik ditugunez gero...» dio Mitxelenak bere «Azken ordukoak»-ean. Bai, bortxa-bidea eta izuketa zabaltzen joango diren beldur naiz, mundu guzian. Bidegabekeria, zapalketak, gorrotoak mundu guzian aurkiten dira barreiatuak. Mila bo-rroka bada munduan, epe laburrera irtenbide zuz-e-nik eta osorik agertzen ez duenik. Gaur, ordea, hauzi eta borroka partikular hoiari, batasuna eta unibersal-tasuna zerak borroka ideolojikoak eman nahi die eta eman die. Unibersaltasun honek eusten die sen-do, gogogaldu dirudian borroka askori. Bortxa eta indarkeria zabaltzen joango da. Bestalde, Estaduek eta Gobernuak ez dute ahanztuko ez Willy Brandt-en hutsa, Polizia sareak gero eta hertsiago hedatuko dira Europa guian. Badirudi, «izupeko orekaldian» bizi beharko dugula, ez dakit noizarte. Eta guk, bortxabideetatik landa gabiltzanok nolaz bizi behar ote dugu, nolaz asmatu behar ote dugu gure «egu-neroko lanbidea» aurrera eramaten?

GURUTZ ANSOLA

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)

Avda. de Francia, 1

— I R U N —

Euskal irakasle prestatzeko ikastaroa

Aurten lehen mailako euskal irakasle titulua lor-tzeko azterketak izango direnez gero, Deustuko Uni-bertsitateko Euskal Kultur Mintegiak irakasleak pres-tatzeko ikastaro bat antolatu du.

Ikastaro hau Patxi Altuna jaunak emango du, eta bertan azalduko diren gaiak hauek izango dira:

- Deklinabidea
- Aditz-jokoa
- Texto analisa

Egunak: Irailaren 18-tik 28-ra

Ordua: Arratsaldeko 7-etatik 9,30-etara

Prezioa: 300 ptz.

Matrikula: Euskal Kultur Mintegian, irailaren 15-tik aurrera, arratsaldeko 4-etatik 8-etara.

LA CASA
DEL CAFE

Juan Irujo

San Marcial, 19 - Urrut. 413901

Donostia

Euskal arte errikoia

Argigailuak

Jakitekoa da gure aurretikoei nola sortzen zuten beren etxea gaur ARGITZEKO bidea. Gure egunotan, Elektriika-indar bidez argitzen dira etxeak bazterrak ia baserri guztietan.

Ala ere, badira zenbait zokotan eta Nafarroan batez ere leengo argigailuak, kriseillu eta argimutillak edo farolak batez ere. Baserri urrutietan, egia esan, asko erretu da etxebarrua argitzeko bidea "butano" bidez.

Leentxeago ez zan orrelakorik; eta etxea argitzeko zuzi, kriseillu ta argimutillak erabiltzen ziran geienetan. Iru argigailu oietatik, zuziak izkutatatu dira gure etxetatik; baiña kriseillu eta argimutillak oraindik leenean diraute zenbait etxetan.

Kriseilluak metxa-mukiz eta olio prestatzen ziran; eta kandil edo argimutillak, barruan argizari-kandela jarrita argitzen dira. Zuziak, Nafarroako mendi-alde batzuetan, "tiera" izenez ezagutzen dira eta prestaketa aundiagoa eskatzen dute. Ortarako, piñu ebakiaren sustraiei itsatsitako zura artu oi da. Zura biguntzen danean, zatirik gogorenak ateratzen zaizkio enbor-muturrari.

Zur edo ezpal auk leortzen jartzen dira, suondoko kaku batetik zintzilik eukitzen dituzte, ongi leortu arte, ezetasun guzia galdu arte. Ezpal oiek zearo leortu diranean, "zuzi" gailfetan jartzen dituzte ezpal leortu oiek eta orrela argitzen dute etxe-barrua.

ELTZEGINTZA ETA BRONTZEZKO TRESNAK

Erri-eltzegintzak, ez du gaur indarrik. Baditugu zokoetan, baiña "plastikoak" eta "aluminioak" bartzertu egin ditu leengo eltze eta buztin tresnak. Ikusi ditugun tresnak Lumbierko errian eta Urraul Goian arkitu izan ditugu.

Badira beste ontzi batzuk Nafarroa aldean, Araba-aldean, eta baita Bidasoz bestaldeko errietan ere; baiña beren balioa, etnografi-aldeetik oso eskasa da. Frantzi aldeko Euskalerrian arki ditezke oraindik eltzegintza-lantegiak, bai-

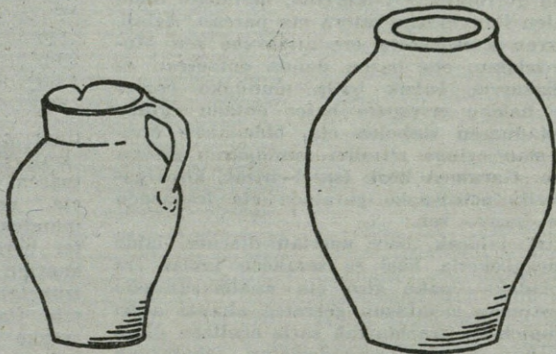
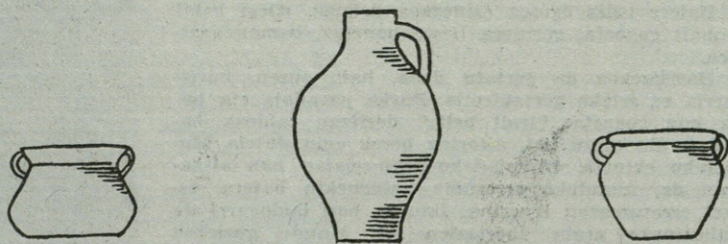
ña onera datozen kanpotarrei eskeintzeko bitxi bezela bakarrik egin oi dituzte.

Badira tupikizko beste tresna batzuk ere; oietakoak dira zenbait argimutill, oin laukotudunak (erri guztietan zabalduak), txokolate ontziak, batzuk tupikizkoak, eta zabaldu-samarrak erri guztietan. Eta azkenik, aipatzekoak dira pitxarrak eta beste tresna batzuk, Urraul Goian ikus ditezkenak.

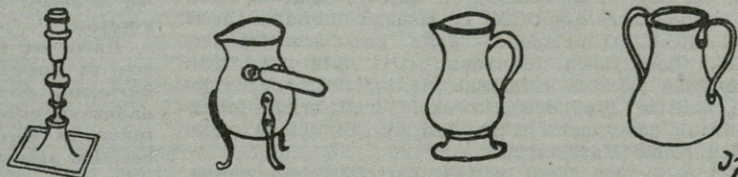
Aztarna auk, gure aurretikoen bizitza erakusten digute, eta asko laguntzen dute, antzinatoko bizitza zerbait argitzeko. Gure erriak aunditzen eta aldatzen ari diran sasoi onetan, gogoan artzekoak dira kontu auk.

Gaurko aldaketa azkarrak, guzia aaztu-arazten digute. Gorde ditugun kontuz, euskal-gaien oroitza zearo galdu baiño leen.

Etxaniztar Nemesio

Goi-Urraleko eltzeak (J. San Martin eta L. P. Peña-ren liburutik artuak)

Goi-Urraleko brontzezko ontziak.

Aziera eta jendetasuna Ikastoletan

Gure aurrerikastolan mintzaira txoilik irakasten bazaile, urrats andia litzake, baina bigarren urratsa ere ezin bestekoa dugu. Eta hau jendetasuna, aziera edo kortesia deitzen da. Jakina da sasi jakintsu batzueri, ametsezko eta aurreratu eginbide-programen artean dabilzalarik, xorakeria iduritzen zaiotela urbanitatea edo jendetasun hori.

Altabada, munduan bizitzeko eta auzoekin eta beste jendekin gurutatzeko (relacionarse), ezinbesteko dira: lagunaren ikusmoldea errespetatzea, aldi txarrak eta onak yasaiken ikasi izatea, gurasoak eta zaharrak oniritzea. Oinarri diran oitura horiek denak, aurzarotik ikasi behar du batek: horiek gabe, jakinduria, aurrerapena, bai eta gizarte-ko miseria guztien zuzentzeak berak, bide nekeago egingen dutela ezta dudarik; eta azken finean, sozietateko egitura okerrak ere jasangarriago egingen dirala, norberaren barreneko arrankurak ezitzen eta ixiltzen ikasi baldin badu lehenagotik.

Baina eginbide hauek guziak ez dituzte aurrek ikasiko lezioa bezala; andereño eta andiagorri obratzen ikusten baldin badizkiote baidiz; guraso eta andereñoak beraz, edozein makurrendako oiuka eta garrasika asten badira, aurrek ere bordin egingen dute; aurrak zer ikusi, hura ikasi, dio gure erran zaharrak.

Ikastoletan zinez euskara ikasiko dute, baldin beren etxetan, norbait gutti edo aski zerbait euskara entzuten baldin badiote, kanteenbidez bederen; guraso askok mirakuluak eskatzen dituzte Ikastolatik, beren aldetik deusik eman gabe; baina orduan amar urtetarako, aurrer euskara-klasea tronpakeria bat izan dela, agudo konturatzeko da.

HERRIA astekariak bestalde, lparaldeko berri bozkariotsuak ekarri izan ditu, Ikastoleri buruz. "...Hatatik ezdute bakarrik, dio Kanblong adiskideak, euskara ikasten Ikastoletan. Hobeki erraitako oraino, ezda hor batere euskararen ikasteko sail berezirik; ...pinturak, kolorezko lapizekin edo kantatuz edo ohartu gabe dantza errex zenbaiten bidez, goxotasunean entzun eta hartuko dituzte euskal hitzak...

Euskal herri guztietatik badira orai neska gazteak, andereño izai-

teko esperantzarekin moldatzen ari diranak. Batxiler-en mailaraino ikasiz, gero Ikastola bateko andereño-erke batekin ikasten du bere ofizioa. (Ezen, ezpaita aski andereño ona izateko, euskara jakitea).

"Molde berrieneri jarraiki, ari baitira gure andereñoak eskola egiten. Azken urte hauetan FREINET maisu famatuaren jokamoldeak izan du arrakasta eta goi aipamen zoko guztietan.

"Orai berriz Anglaterran SUMERHILL deitu herri ttipi bateko Eskolan ibiltzen duten jokamoldearen berri, ari da denetan zabaltzen. Pedagogia edo heziketa molde berri esker, haurrak libreko eta nortasunez beteago etortzen dira. Gure andereñoak ere errotik salatzen dira halako bide berrietan ibiltzeko...

"Haurren atxatzeko moldean, gurasoek dute beti, lehen eta azken hitza. Ikastoletan ibiltzen diran haurrentzat ere gauza bera da. Eta gurasoek ere parte handia hartzen dute umeen altxamolde hortan. Ilabetean behin biltzen dira arrats batez andereñoarekin, Ikastolaren eta beren haurren goiti beetiak xeheki aipatzeko. Eta hor da hain segur, Ikastolaren indar handiena; burusoek beren eskuetan daukatela eskolaren harat hunata.

Gure aldetik erranen dugu, andereño ikasia dena, ama batzueri segur eskolamolde batzu irakasteko gaiago dela, dudarik gabe. Ikastoletan bi-eketa aritzen dutela jakina da, erdara beharrezkoa baitute euskaldunek. Hala bada, orai pedagogikoak konturatu dira, aurrer argiago eta ikasiago ateratzen dela Eskolan, bi ele ikasten badi-tu. Duela denbora gutxi, ikasmolde horrerik segituz, Ingalaterrako dozena erdi eskoletan aurrerik inglesa eta frantsesa irakasten asi dira; eta beste horrenbeste Eskoletan, gisa berean Franzian ere.

Eskola horietako Maisuek azaldu dituzte beren esperientziak eta diote klarki, aurrek ezdute batera trabarik bi mintzaira ikasteko. Aitzitik, goizikago asirik eta abilago eta ikasiago ateratzen dirala aurrak. Ikastoletan ere, berdin gertatzen da; euskera eta erdera ikasteaz dute trabarik aurrek, eta gero Batxilerako etsamintetan, erdal eskolakoek baino nota obeak, agian. A. APAT-ETXEBARNE

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AUERRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi -Soraluze-
Oñati
Ormaiztegui
Beasain
Gernika

Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasai San Pedro
Erreñderi
Billabona
Gazteiz

Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Ernani
Zarautz
Sestao
Ordizia
Antiguo -Donostian-

Ermua
Eskoriatza
Izarra
Ondarrabia
Galtzaraborda
Lekeitio
Llodio
Recaldeberri
Agurain
San Andres
Azkoitia

Munguia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Enenderian
Santurce
Zumaya
Donostia
Irufia
Deba
Anzuola

Ur-neurlariak: TAVIRA
DELAUNET

CONEX-SANBRA: Ur-bide era berria

Txaramillak

iberconta

IBERICA DE CONTADORES Y APARATOS DE PRECISION, S. A.

Bilbon: Henao, 23

Donostian: Aldamar, 14

Iruñen: P. Calatayud, 18

Madrillen: Gral. Sanjurjo, 18

LIBURUAK

Kolakowski

Mamitsua oso eta interesgarria benetan Jakin argitaldaria bere Gogoeta sailean eskaini digun bosgarren alean. Joseba Arregik eta Joxe Azurmendik idatzia, bi zati ezberdinak ditu liburuak. Lehenengoan Azurmendiren luma sakonak gaurregun marxismoaren teoriari buruz gertatzen diren mila gorabehera aztertzen dizkigu.

Baguen horrelakoren beharrik. Izan ere Marxen lana ez da oso ezaguna gure artean. Are gutxiago bere filosofiko pentsaerak sortarazi dituen ondorenak. Zenbaitentzat zientzia gizona dugu Marx, beste askorentzat ekonomia arloan bere saiaera eta lana mugatu izan duena, eta guretzat filosofi dinamiko eta mistika eraginkor baten sortarazlea dugu gehienbat.

Teoriz dihardu Joxe Azurmendik liburuaren lehen atalean, eta filosofi gai sakonak argi eta garbi, eta askoz euskera errazagoan agertarazten dizkigu. Beharbada, teoriz ongi horniturik gaudela pentsatzen duenik ere bada gure artean, ekin-tza, ekin-tza iraultzailea behar dugula dei eginaz.

Egiako praxisak, teoria jator bat eskaten du. Goi mailako teorikoak ditugu Marx, Lenin, Rosa Luxemburgo, eta abar. Baina langileriaren mugimenduen barruan sortarazi duten indar eta eragina ez da nolabehar izan. Gure artean —marxismoak urtetan zehar izan dituen formak—, alderdi komunisten jokabide eta programag gehiago eta hobekiago ezagutu izan ditugu. Baina marxismaren muinera jo nahi badugu, teoriaren azterketari ekin beste erremediorik ez dugu izango: teoria ikus, ikas, azter eta jorra.

Lau panfleto irakurriaz, «teorikoak» alde batera bazterturik iraultzagintzan dabilzkigun zenbait badeute zer ikasia. Hara, bere 79 garraren orrialdean, Kursanowen hitzak jasoz zer esaten digun: «Langileriaren aldeko borrokarik ekinaz marxismo-leninismo filosofia arakatzean datza, alderdi komunisten egiteko-rik garrantzitsuenetakoa».

Sakon eta ongi erabiltzen ditu filosofiaren gairik bihurrienak, moldagaitzenak: ezagutzearekiko teoria, materialismoarekiko, dokmak, gizonaren nortasuna eta egitekoa, eta abar. Talde lanetan ikustea merezi duten arrazoiak, noski.

Bigarren atalean Joseba Arregi, Kolaskiren lau lan itzuliz eta euskera errazean jarriaz dardargitu. Hara berak lan honetarako bultzatzen dioten arrazoiak:

«Mundu komunistan dauden filosofiak garrantzitsuenak Polonia-

koak direla esan daiteke... Kolakowski aukeratu dugu lehen itzulpen honetarako. Hona hemen arrazoiak: marxismoaren kritika bat suposatzen duelako, baina marxista izanik, marxismoaren barutik, hau da: marxismoa teoriatik eta praksian ondo ezagutzen duen batengandik datorren kritika, pondu gehienetan beste zenbait kritiko baino zehatzago eta zorrotzago, gainera; Kolakowski bere burua Europako kultura osoaren barruan eta kultura honen une batetan ikusten duelako, eta marxismoarekin horixe bera egiten duelako: Europako kultura osoan integratu, horrela marxismoa tradizio baten maila bat bezala ikusirik, ez lehenengo —aurreko guztiak Kolakowskirentzat ez da prehistoria—, ez azkenekoa eta agian ez gorena; munduko agerpen kultural guztiak —jakintza eta filosofi mailan— marxismotik abiatutik kritikatu beharrean, alderantziz egiten duelako: marxismoa jakintzatik eta filosofiatik abiatutik kritikatu, hau da: gizonak duen baliogorik handienaz baliatzen da, adimenaz, marxista izateko adimena ukatu beharrik ez dagoela pentsatzen bait du, eta marxismoaren filosofi mailako barruko proplemen jakinaren gainean dagoelako eta tesi bat defenditzeagatik problemak ezkatutzen ez dituelako, problemak hor baldin badaude, nahi hauek tesi horren arbutatea eskatu. Motz eta labur esateko, marxismoa tradizioaren barruan ikusten duelako —Sokrates, Buda,

Jesus eta Marx bereak dituen tradizioan— razionalista delako, aldeaz aurretik onartutako marxismoaren jakintzasunean sinesten ez duela-ko».

Lau hitaldi euskeratzen dizkigu Joseba Arregik: Lehenengoan galderarik zorrotz eta zehatzena zuzentzen du Kolakowskik: «Zer da marxismoa, zer da marxista izatea?» Galdera honi erantzun ondoren eta sakonkiago aztertuz ideologiak eta teoriak elkarrekin daduzkaten loturak agertarazten dizkigu.

Bigarren saioan intelektualak eta komunista mugimendua aurrez-aurre aurkezten dizkigu. Intelektuala nor den adierazi ondoren, agintedunentzat, eta komunista alderdiarentzat beharrezkoak direla aitortuko du. Baina aginte politikoak zientzia mugimendua zapaldu lezake. Horrela-kotan gauzak zuzentzeko bide ego-kiak irekitzen dizkigu.

Hirugarrenez, Jesukristo igarle eta erreformadore bezala estudiatzen du. Ikusmolde ezberdinez ikusi izan dugu Jesus. Kolakowskik interpretazio filosofikoa eskainiko digu. Jesusek Europako kultura barruan duen zerikusia neurtu nahi du. Hegel, Kierkegaard eta Paskalen iritziak jaso ondoren berea emango du. Jesus bakearen mai-tale, errukior eta barkatzaile ager-tzen zaigu. Jesusen erreforma, Le-ge aharreko aginduak gaingiditzean datza Jesusen erreformarik garrantzitsuenak.

Azkenik, materialismoa eta uler-mena elkartzea posible ote den aus-nartuko du. Diltheyren pentsaera gogarazi ondoren, materialismoa metafisikoa ez dela aitortzen du. Gizona eta mundua ulertzeko uka-zio metafisikoa joko du.

Liburuak, beraz, mardula, lodia, be-tea, betelanik gabea dugu Jakinek eskaintzen ziduna. Marxismoaren egungo momentua ulertzeko behar-rezkoa. Gaia bera zaila izanik, eus-ker errazean idazten ahalagindu zaizkigu. Halaz ere zenbait pasarte-tan euskal joskerarik eza nabarmen-tzen da nere iritziz. Arregik, aldeaz aurretik eskaintzen dizkigun labur-penak ondo eginak eta irakurlearen-tzat laguntza handia da, gauzak be-re luze-zabalean zuzenki ulertzeko.

Azkenik, bigarren zatia erabiltzen sa-rrean amaitzeko erabiltzen dituen hitzak jasotzen ditut: «Lan guzi hauekin, eta argitara berriak diren beste batzuekin, posible izango ahal da gure herriko ideologiak no-labait garbitzea, eta sinesmen mal-latik gogoeta edo reflexiogai izate-ristea!»

Mikel Ugalde

Ibai Rekondo
abeslari gaztea

Herriak arretaz eta
urduri entzuten digu

Rekondo abeslari gaztea dugu gaur aurrez-aurre. Caracasen jaio zen orain dela hemezortzi urte. Gipuzkoarra aita, bizkaitarra ama, ber-ritz. Hamar urte da Euskal Herri-za. Herri-herri dabil bere kitarra-txoaz abesten. Utz dizaiogun min-tzatzen. Honela jakin ahal izango dugu bere berri.

—Zerk erakarri zintuen zere jaio-territik, hots, Venezuelatik Euskal Herri-?

—Ni txikia nintzen. Zortzi urteko mutikoa. Nere gurasoak ezin zir- han bizi. Euskal Herria irrikatzen zeuden. Honera itzuli nahi zuten. Lau senide gara, bi anaia eta bi ar- rebak. Gu, laurok, hemengoak izate- nahi zuten. Euskal Herriari he- rri izaten laguntzea.

—Kantatzeko premia sentitzen al duzu zeure barruan? Zergatik abes- ten duzu eta zertarako?

—Orain dela bi urte hasi nintzen, abesteko eta kitarra jotzeko gogo- a beste ametsik ez nuelarik. Baina gaur zertxobait gehiago esnatua na- go eta Euskal Herriaren kondairaz eta burrukaz ere gehiago jabetua nago eta gero eta gogo haundiagoz eta barruko eske biziagoz abesten dut. Irrika nabarmenez entzuten di- gu herriak. Gaztea naiz eta maixu onak ere baditut ondoan eta deza- kendantxoak egiteko prest nago. Ja- betu egin behar du herriak bizi duen hil ala biziko kinka larriaz. Herriaren esnatzaile izan nahi nuke.

—Zer abesti mota dituzu maite- en?

—Euskal Herria dut googan. Bai- na ezin ditut ahaztu Ego-amerikako herriak, Irlanda, Breña, Palestina, Viet Nam eta abar ere. Herrietasu- na damaten abestiak ditut maiteen. Bidegabekeriak eta zapalkuntzak as- ko kupitzen nau.

—Non abesten duzu orain?

—Ia Gipuzkoa osoan, bizpauru al- diz Bizkaian, Gasteizen lau bider eta Saran behin. Zaragozako lka- tetxe nagusian ere izan nintzen. Hernani izan da gehien bat deitzen didan herria. Lagun asko eta onak baitaizkat hor.

—Oso ondo. Oso arretaz, jende- tasunez eta urduri.

—Diskorik ezartzeko asmorik bai?

—Ez dut oraingo hortarako as- morik. Ezagunak dira nik abesten ditudan abestiak. Hemengo eta mu- gaz bestaldeko abeslariak dira. Nik baino hobeto abesten ditutze. Nik neure erara abesten ditut, bai-

na ezin uka nezake beroien eragina. Nonnabi abesten dut pozik, baina batez ere gazteen elkarte eta bil- tokietan. Gerora neuk asmatu eta sortu nahi nitzake neronek abes- tuko ditudan abestiak baina orain- dik lo asko egin behar dut hortara iristeko. Oraingo aski dut Loiola- ko iratiarentzat zinta batzuk eza- rriaz.

—Zer esango zenioke Venezuelan bizi den euskaldungoari?

—Hemen daukagula zeregina esa- ten diet nere hango lagunak. Eus- kai Herriak gure beharra duela. Ho- nera etorri eta hemen txertatu be- har dugula. Geure-geureak egin be- har ditugula hemengo giro, egoera eta burrukak. Han errazago da ka- rrera bat burutzen. Eta hori da gu- raso askoren ametsa: «semeak ka- rrera burutu dezala». Ez dute Eus- kal Herriarentzat egiazko herri- mi- nik. Axaleko euskal-festaren-zale besterik ez dituzu, zoritxarrez asko. Euskal Herriak bere seme-alaba guztien beharra du. Horregatik nik ere Jose Angel Irigarai diona esango nuke: «Gizon izateko, hasi behar da, gizon izaten hemen».

—Zer alde aurkitzen diozu Eus- kal Herriko gazterari Venezuela- koetik?

—Ez da erraz neretzat alde hori ikustea. Nahikoa txikia bainintzan handik aldegindakoan eta bestalde urte batzuk ere bai, badira. Lurral- de hura oso ezberdina da. Luzaro- ra alde handia sortu behar hango eta hemengo gazterien artean zenbait gauzatan. Ez dira behar be- zala bizitzen handik hemengo ara- zoak. Tximistaren argia bezala itzal- tzen dira berehalaxe. Hemengo jen- dearen umeei hauxe gertatzen zaio- te: itzaltzen joaten zaiela poliki- poliki Euskal Herriaganako maitasu- na hazten ari diren neurrian. Han- bertakoak bereganatzen ditu. Badi- ra, bai, hemengoaren irrika bizitzen eta indartzen joaten zaienak. Hoi- ek Euskal Herriatut egiten dira ahal badute behintzat.

—Beste zerbait?

—Eskerrak eman behar dizkiet la- gundu didaten guztiei. Loiola irra- tiko Joxe Mari Iriondori irratian abesten hasteko bidea jarri zidala- ko. Benito Lertxundiri abesten era- kusten didalako. Mixel Etxegarai laguntzen didalako eta herri batzu- tara eraman nauelako. Nere lehe- nengo maixu Manolo Urbietari eta Kresalako Gene Yurreri. Eta azke- nik eziparik gabe Euskal Herri oso- ari.

PERURENA

Parte hartzera, entzutera, ikustera, sentitzera, hots,

Sentikaria

Soinu eder bat datorkigu. Baz- tango lurrak sortu zuen soinu ede- rra. Eta hemen gaude. Atxiki bila. Zu eta biok. Eta besteak. Orain hurbilago. Orain hurbilago egote- ko. Berrito kantatuko duen xoxo- aren kantua aditzeko.

Tiriki-trauki hiru eta lau dira zazpi.

Zurru-zumurru bat batean dira urrun.

Tiriki-trauki ezker-eskubi bion artean dago zubi.

Hots bare-bare hor leiho-sare hiru eta lau dira bi...

Neure kantu lau hegaletara he- datu nahi nuke. Emaro kantantzen bortxaturik nabil Bortxaturik ga- biltza. Ozneki nahi nuke kantatu. Zergatik? Ozenki kantatzea gusta- tzen zaidalako. Donostian euria ari

du. Donostina egunero egiten du euria Zergatik? Donostian euria EGUNERO egiten duelako. Egune- ro...

Eta ez pentsa gero emaroago kan- tatzeagatik zure kantu hori gutiago entzungo denik. Ez pentsa gero emaroago knatatzearen zure izate- tik at geldituko denik.

Lore bat arkitu nuen neure ametsen paradisuari; Bi-harumenean ez nintzen haizetara botatuko harria.

Han arkitu nuen baita jende zeharo metafisikua San Pedro alboko estrado batetan, han zihardutne predikaz-predika.

«Gizona, zioten, bera izan nahi [bada, bere izate- tik at urrun behar du]; Eta nola, nien, biziko ote garen geure izatea ukatuz?

Soilki ikusita, gure egoera ez da harritzekoa Egunero egiten du euria eta egunero ez dakit non arraio

baina guardasola ahazten dugu. Nola konpon? Berriz ere etxea erei- kitzen sapaatik hasiko gara. Baina euria ez ahal da goitik behera erortzen?

Izan ere mota askotako euria dago. Eta mota askotako guarda- sola asmatu behar dugu. Etxea bu- katzen dugunean beste etxe berri bat asmatuko dugu. Eta bion arte- an zubi berri bat ereikiko dugu. Eta berriz ere zubi hori ereikitzen deabruak saiatuko dira. Eta berriz ere beren kantu zaharra aditu ahal izango dugu:

Eskuz-esku Labaingo harria ia akabatu degu Azelaingo zubia Ea, mutilak, ehun ta bat mila [gaituk harri baten paltan gaituk.

Eta historia honen hasieran be- zala, berriz, hasiko gara geure bu- ruari galdetzen non demontre utzi dugun geure guardasola.

Gorka Knörr

Zumarragako Trikitixa laukotea

Euskal Herri osoan oso ezaguna den honi, omenaldi bat eskaini dio Zumarragako O.A.R.G.I. taldeak, uztaillaren 8an. Hori dela eta, hona hemen elkarrizketa bat:

1.—Lau anaia zarete: soinulari bat eta hiru pandero jole. Mese-dez, hiruron izenak esanen al dizkidazu?

Bost izan gara, baina orain hiru ibiltzen gara: «Ormazabaltar Joxe Migel», «Urteagatar Joxe», «Urteagatar Inazio», «Urteagatar Seberen» eta «Urteagatar Mikel». (Kakoen artean daudenak ibiltzen gara orain).

2.—Noiz hasi zintaten hauspo eta panderoekin?

Zumarragako Trikitixa hasi zela 52 urte bete dira San Juanen bezperan, Oriatar Joxe buru zela. Gure osaba soinu-jole, askorekin ibili zen. Eta guk 33 urte daramazkigu lan-bide honetan.

3.—Nork irakatsi zizueten?

Joxe Migel Ormazabalek soinu jotzen. Panderoa berez.

4.—Solfeorik ba al dakizue? Ala, belarriz jotzen duzue, Sakabi eta Egañazpik bezala?

Solfeoa badakigu, baina belarriz jotzen dugu.

5.—Zein lekutan eta zenbat urterekin agertu zintaten lehenik?

Hama hiru urtekin «Pasajes Antxon», Oriatar Joxe osabarekin eta Joxe Migel Ormazabalekin.

6.—Geroztik, gutti gora-behera zenbat lekutan izan zarete?

Zail da gauza horri erantzutea, mila tokitara iritxi bait gara.

7.—Non gehien: eztaietan, enparantzetan ala...

Enparantzetan gehiena; eztaietan ere asko.

8.—Ikaslerik ba al duzue?

Familiakoak asmoa badute.

9.—Diskarik grabatuta?

Bai. Bi disko txiki eta Aita Barturenen Meza.

10.—Berririk grabatzeko asmorik? Bai.

11.—Nonbait, saritu al zaitue? Ez; ez dugu parte hartu txapelketetan.

12.—Zuen joinuga edo helburua, zein da?

Orain arte bezala jarraitzea.

13.—Trikitilari berri asko al dago gaur Euskalerrian?

Jende asko dago, bai.

14.—Zergatik, ari direla ikasten iduritzen zaizu? Herria alaitzearen, ala... zergatik?

Herria alaitzeagatik, bai.

15.—Nola ikusten duzue trikitixaren egoera eta etorkizuna Euskal Herrian?

Larrinaga jauna bizi den artean uste dugu etorkizuna baduela trikitixak.

16.—Diru asko xamar ateratzen al duzue, zuen ekinaldi trebetsuetatik?

Buruko minak galantak.

17.—Ezer eskatu nahi al diezu trikitilari direnei eta ez direnei?

Direnei segitzeko aurrera, eta ez direnei dantzan gogor egin deza-tela.

18.—Eta azkenik, zerikusi handia edukiko du noski, omenaldi honek zuen trikitilari bizitzan. Zergatik?

Estimatuak garela ikusita pozten gara eta guk eskertzen ditugu herri eta Euskal Herri osoa.

Gaurkoz, besterik ez. Eskerrikasko.

TRIKUARRIETA

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

ERLOJU ETA BITXITEGIA
Eduardo Choquetia

Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

ikastaro-laguntza
milloioi BAT
pezeta
baiño geiago,
saritan

•diru-sartze-epea
urrilla'ren 31 arte

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa
Edozein Libretetan sartzen diran mila pezeta berri bakoitzeko zenbaki txartela izango dezu eta Libretan dauz-kazun 5 mila pezetakorik aйна zenbaki dagozkizu gainera.

añoiga

Oraingo Batzordekoak

JOLAS-ETXEAREN URREZKO EZTIAIK

Jai haundiak izan dira Añorgan abuztuz. Berrogei-ta hamar urte bete ditu, izan ere, 1922 garrenean sortu zen Jolas etxeak, hots, C. D. ANORGAK.

Hamaika lan egin du berrogei-ta hamar urte honetan. Hamaika alderdi zaindu eta landu: txistua, dantza, abestia, pelota, bola-jokoa, antzerkia, halterofilia, futbola, txirindularitza...

Ondo zaindu eta landu duela esan behar kirola eta jolas alderdia. Sartu besterik ez dago Jolas-etxean eta ikusi txapelketetan anorgarrek atera dituzten sari eta oroigarriak. Eta aitortu beharra daukagu zaindu duela euskal kirolen alderdia. Hortaz gainera ikastolari ere gogo onez eta arretaz eman zion bere babesa.

Berrogei-ta hamar urtez iraute utsa bera ert nahiko arrazoi da urrezko eztaik ospatzeko. Are gehiago urte beteak izan badira C. D. Añorgak izan dituen bezala.

Jai haundiak egin dituzte añorgarrek urrezko eztaik hauek direla eta. Mota askotako kirolak ikusi ahal izan ditugu: pelotariak, bolariak, tokalariak, ostiolariak. Hitzaldiak ere kirolari buruzkoak izan dira. Agian, gure gustorako, bertsolari gazteen sariketa izan zen onena. Bi saio izan zituzten hamar bertsolari gaztek. Azkoitian bata, Añorgan bestea. Bi saioetan ondoen

jardun zenari eman zitzaion txapela eta kopa.

ORIXE izenez eta bertsolari gazteek aukera bat izan zezaten antolatzen zuten. Jolas-etxeak sariketa hau. Afaria eman zitzaion bietan bertsolari hauei. Orixeren «EUSKALDUNAK POEMA ETA OLERKI GUZTIAK» liburua bakoitzari bana. Diruz, berriz, 3500 bakoitzari. Eusebio Igarzabalek eraman zituen txapela eta kopa.

Liburu bat ere argitaratu du C. D. Añorgak bere urrezko eztaik direla eta. «Bodas de Oro 1922-1972» du izena. Bertako idazki eta argazkietan azaltzen dira elkarte honek berrogei-ta hamar urtez egindako lanak. Liburu dotore eta egokia.

Hau guztiagatik zorionak eta zorionik beroenak eman beharrea aurkitzen gera añorgarrei. Baina erdi-añorgarrek geranez gero baditut biziro harritzen nauten zenbait gauzatxo. Barkatu baina galderatxo batzuk egin behar dizkizuet.

Nolatan hainbeste erdera egiten duzue euskeraz dakizutenok? Nolatan hain euskera gutxi dakite guraso euskaldunon seme-alabek? Nolatan hain haur gutxi ditu zuen ikastolak? Nolatan Patronatoko eskolatan ez da egiten euskeraz zikitik ere? Nolatan urrezko eztaletako egitaraua eta liburua hasi eta buka erderaz idatzi dira, lantxo txiki bat bakarrik ikusi bait dut euskeraz? Mutillak izango zerate akats hoiek zuzendutakoan.

EGILEOR

rren aipatu dudan liburua da berak azkena idatzi zuena. Liburu horrekatik esan dezaket artxibo bat dela; aipaturiko gaiarena, noski.

Beraz Atauneko eta Euskal Herriak gizon langileetako bat galdu du. Anitz pertsonak ezagutzen genuden apaiz humil bat. Gauza hori garbi frogatuta geratu zen bere hileta-mezan; eliza leporaino beteta bait zegoen. Beraz, GOIAN BEGO don Juan apaiz zintzoa!

SAN GREGORIOKO FESTAK

Aurten irailaren 3an ospatu dugu lehenengo aldiz San Gregorio eguna. Santu hori San Gregoriotarren zaindaria dela-eta, gure hauzoan abuztuaren 31tik irailaren lauera arte festa edo jai batzuk izan ditugu. Eratu den egitarauan aipagarrien iruditzen zaizkidan gertaerak hauek dira: hitzaldiak, bata «Langileriaren Historiaz» eta beste «Seksualitateaz». Benito Lertxundik eta Inaki Eizmendik osatutako jaialdia.

Aierbe eta Mindegiaeren arteko haizkora-laisterka jokua (joku horretan Aierbe geratu zen txapel-dun) eta «Goierri» deritzan, dantza-taldearen ekinaldia. Dantza talde hori sortu berria da eta Lazkanoko «OIN-ARIN», Beasaingo «ADISKIDEAK» eta Ordiziako «AMETS-BIDE»-ko dantzari zirenek osatzen dute. San Gregorion Gipuzkoa, Bizkai eta Nafarroako dantza batzuk egin zizkiguten; baita Xuberoako bat edo beste ere. Erromeriak «Txantxis» eta «Es-

kapolis» taldeen eta Epelde trikitilariaren gain egon zen.

ZORIONAK, XABIER!

«Huesca» inguruko Monzonen, ene adiskide Xabier Dorronsoro pixua boteaz txapel-dun geratu zitzaigun hil honen 3'an. Bost kiloko pixua, 11 metro eta 95 zentimetro-tara bota omen zuen. Egun, hamalau urte daduzka. Dakusazutenez ez da nolanahiko kirolaria. Beste gabe, zorionak hiri eta segi aurre-ra!!

TRIKUARRIETA

elgoibar

GURE AZOKA PLAZA

Gure azoka plaza berriaren irikitze edo inaugurazioa San Anton egunean (1972-1-17) ospatu zen, bainan benetan iriki eta hasiera orain egun gutxi izan dugu.

Gure aurrekoak, azoka plaza, hiru-hun urterako egin zutela, ka-lean entzun izan dugu eta orain, bukatu baino lehen, txiki-egiak geratu dirala edo bestela hasi eta bukatzen ez diren hoietakoak.

Eta zer esan gure azoka plaza berriaz?

Lehenagoko zaharragatik, zenbat aldiz entzun izan dugun, ulertu ezi-nezko egintzak zituztela.

Harriko habe edo poste izugarriak, estalpe arin eta simple hari eusteko. Leku hotza beti izan zan plaza zaharra eta azkenengo urte-etan zeruko izarrak baino ittute gehiagorekin.

Azoka plaza berri baten beharra bazuen bai gure herriak. Zenbat urtetan azaldu ote da gure jaietako «programetan» egiteko asmo eta erabakia Udaletxearen aldetik.

Hasiera eman zitzaion eta bukatu ere egin da, bi urtetan itxadon ondoren. Zer esankizun izan dugu gure herritarren artean? Batetik oso txikia dala, bestetik arrain tokietan ura gainezka, jendea batetik bestera ezin pasa dala eta abar eta abar.

Eta, gure aldetik zer esan?

Gaur goizean, nere bi adiskide bertara zijoazelarik, neuk ere begiratu bat eman nahi izan diot gure azoka plazari.

Ezin uka, gure irliti apalean, edizio bikain bat egin dala, eta obra berri batean hutsegiteren bat beti sortzen dela (hemen ura gainezka esate baterako). Hau konponduko dute. Baina gogorrena da, iriki ordurako «txiki-egia» geratu dela, puesto gehiegi bai behean eta bai goian.

Behean, pasiloak estuak gelditu dira, jendea ibili ezinik, ezin pasarik. Goian berdura tokia oso txikia. Ostegunetan, han ez dago mugitzerik. Zergatik egin dira hainbeste puesto itxiak? Gainera erdiak hutsik daude eta kaltegarriena, plaza koxkor baten antzera gelditu dela, bere bete-beharra behar dan bezala bete gabe.

Hirugarren etxe-maila. Dependentsia batzuk jartzeko asmotan dirala esan digute. Azoka plaza izateko egin bada, batez ere hau du lehenengo bete beharra eta horretarako utzi dan tokia txiki-egia denez, hirugarren etxe-maila azokarako utzi behar litzake.

Garbi dago, diru moltzo ederra inbertitu dela hortan eta azoka plaza erdizka eta funcionamiento eskaxean ezin daitekeala utzi.

Eta, laugarren etxe-maila. Ez dugu ikusi giltzapean zegoelako. Baina itxura duanez eta esan digutenez, leku eder bat dugu, herriaren onerako izan daitekeana. Subastara emango ahal da?

Diruz gauza asko egiten dala-ta, Udaletxeak diru beharra izango du ala uste dugu, baina, baita ere badakigu Udaletxearen egin beharrik nagusienetakoa, herri-promozionatzea dela, alderdi guzietan, batez ere kultura bideetan.

Orduan esan genezake laugarren etxe-maila, komertzial etxe baten-tzat izan beharrean —eta honela izango litzake subastan jarriaz gero—, kultura-lanean ari dan edo ari diren taldeentzat aukeratu behar dela, herriak honen beharra duelako. Ez dugu esan nahi duan izan behar denik, baizik, akordu

batera heltzen dan ordainketa batekin.

Esango digute erreza dela kanpotik eskabideak eta kritikak egitea, baina barruan dagoenari lagun egin nahi diogu.

Gu geu Udal-Batzordean ez egonagatik, badakigu erreztasunik ez dagoela herri-lanetarako. Zeren Udaletxetik at sartu izan gara herriaren aldeko kultura lanetan eta zailtasuna eta egin ezinarekin topo egin ohi dugu gehienetan eta batez ere horregatik zerbait esateko eskubidea dugulakoan azaltzen dugu lantxo hau.

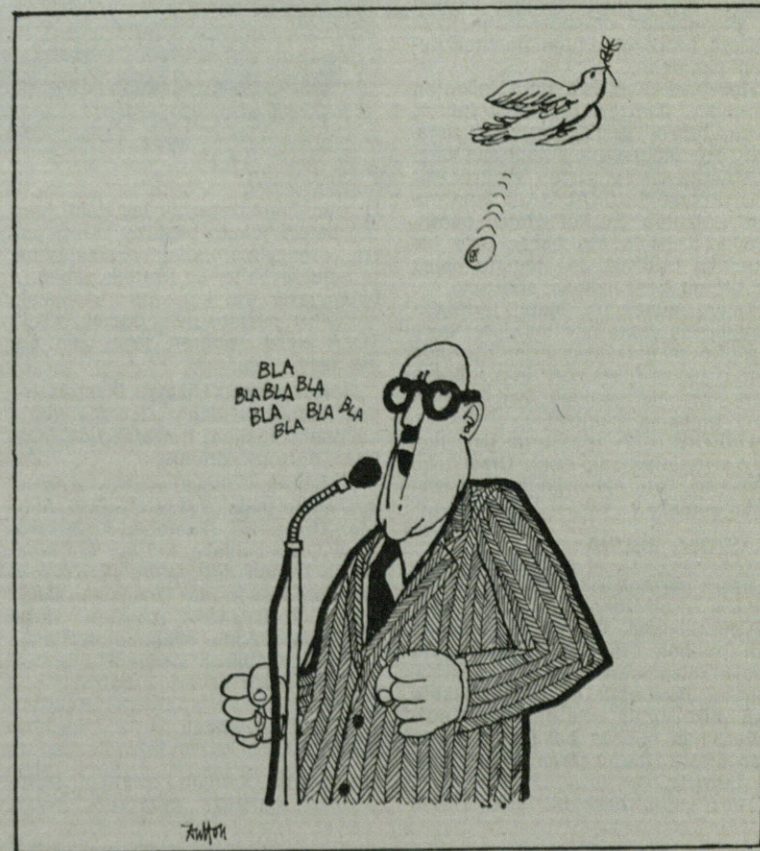
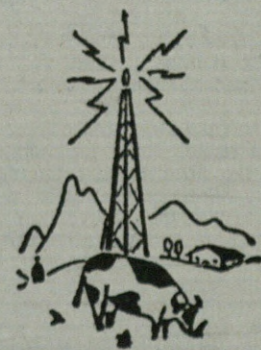
Sabin Osoro-k

motriku

Oraintxen betetzen da urtea, gure erritar maite zan XABIER FLORES URRESTI il zala.

Ilharen 17an, igandeko meza nagusia bere alde eskeiliko da. Parrokian, goizeko amarretan.

Gure laguntasuna agertu dezaigun Xabierren sendiari meza ortara joanaz. Goian bego gure lagun maitea.

Baserriaren alde
EUSKAL ETA ERDALCaja de Ahorros
Municipal de San Sebastián

Banen baneko azlyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
surreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak

ataun

JUAN ARIN HIL DA

Hirurogeita hemeretzi urte zuelarik, hil honen lehen egunean hil zitzaigun Don Juan Arin apaiz langile, jakintsu eta humila.

Bere bizitza pixka bat ikutuaz, zera esanen, dut: 1905ean Lekarozko «Nuestra Señora del Buen Consejo» zeritzan ikastetxera latina ikasteko asmotan joan zela. Gero Gasteizko apaizgaitegira joan, eta filosofia eta teologia ikasketak egin zituen. 1917ko ekainaren 24-ean eman zuen lehenengo meza, eta erretore karguarekin Arzubiagako biztanleak zerbitzatu zituen. 1918an berriz, Garayo herria zerbitzen ahalagindu zen: han ere erretore. 1919an Ataun San Martingo erretore-laguntzaile, eta 1961-ean hauzo bereko erretore.

Gainera, anitz liburuxka idatzi zuen. Gehienak —denak uste dut— gazteleraz. Liburu sail hortako batzuk hauek dira:

«Pueblo de Ataun. Los establecimientos humanos y las condiciones naturales» (Eus'yo-Folkloren argitaratua, 1926an); «Toponimia y vida rural en Ataun II» (1952-an, EUSKO-JAKINTZA-n argitara emana); «Toponimia y vida rural en Ataun I» (1951n, IKUSKA-n argitaratua); «Clero y Religiosos de Ataun» (1964ean argitara emana). Lauga-

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIA

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKAI.DUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

SANTA ANASTASIA JAIAK

URRETXU

1972

Ez dira atzo goizekoak Urretxu-ko Santa Anastasia Festak. Antzina Zaharrean sartuak ditu bere sustrai-erroak. Eta emen ere eman dute frutu ederrik.

Festak, nolabait, herri arnas eta bizitzaren agerbide izan oi dira. Urte guztiko kultur-saio, ezkutuko lan ixil ta etengabeak emandako emaitzak plazara atera oi ditugu herritar guzien pozerako.

Hor ikusiko dituzu gure kaleetan txistulari, dantzari ta ainbat kultur, talde herria euskalgrotzen, zaharren eta elduen biotz-begietan itxaropenaren argia pizten delarik.

Urretxuko EUSKAL JAIA izan zuten entzutea Euskal Herri osan. 1960-62-63-64-65 eta beste urte batzuetako EUSKAL JAI famatu haiek ez ditugu berealakoan ahaztuko.

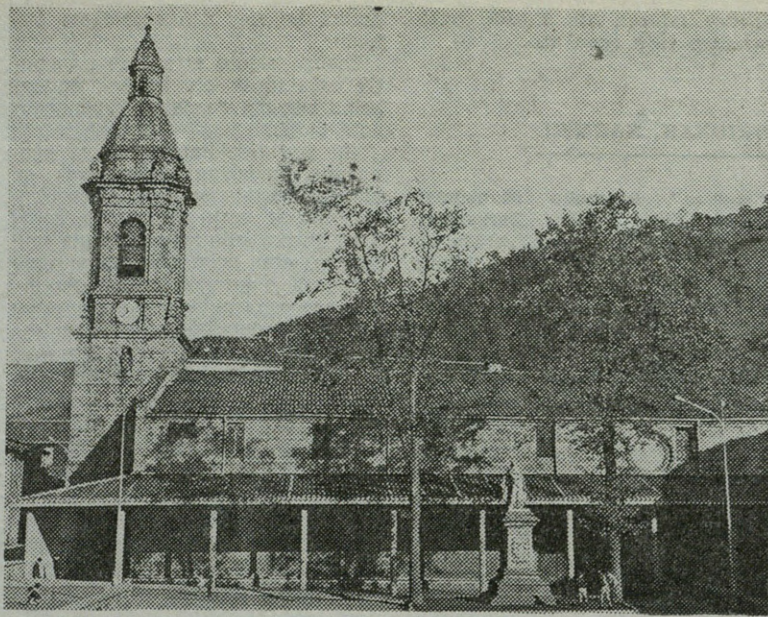
Gaur egunekoak, haien jarraipen ditugu. Eta asmo berdina dute: gure bizi-giro ta herri-arnasaren agerbide izan. Ez dira festa zoro edo folklore huts, zerbait gehiago baizik. Hori nahi genduke beintzat.

URETXU-1972 idazburua jarri digu horregatixe saio honi: Urretxu-ko bizi arnas eta ekinaren testigu izan nahi duelako.

IKASTOLA EGUNA

Ezerk garrantzirik badu Euskal Herriaren etorkizunerako IKASTOLAK ez du txikiena. Garrantzia euskaren iraupen eta zabalkunderako ta euskal gizonaren heziketa jator baterako. Baserriak ez digu euskera salbatuko, orain arte gehienbat euskeraren ia basbes bakarria baserria izan arren. Hau esatean ez diot gaur-berrikerik.

Horregatik, haspaldi eldu zioten

Urretxu-Zumarratarrak lan honi, hortan batera jokatu baidute. Lan gogorra, etengabea, ixila, eztabaidatua ta salatua aldiz; ez akatsik gabeta... baina jator eta kementsu utsuneak gaindituz jarraitu nahi duena. IKASTOLA herri osoaren lana izan da eta izango da.

Gaur egunean Urretxu Ikastola lege onhartua dago «E.G.B.» deritzaioneko mailan, hortarako 16 Ikas Gela gerturik dituala.

Parbularioa legalizatzeke eskabi-dea egin dago, 6 Ikas Gelakin. Aurretan, Urretxuko Ikastolak Parbulario ta «E.G.B.»-mailako 450 aur eta ume ikasle izango ditu. Bi-iru urte barru 800 ume izango dira Urretxu-ko Ikastolan. Horregatik izendatu dute «Ikastola Eguna» festa-eratzailak. Merezuzuala uste dugu. Ikastola izan ere herri osarena bait da.

«BIDEA» ELKARTEA

Aur-ume mailan Ikastola bada Urretxu emaitzik ederrena, gazte

maila BIDEA Elkartea dela esan behar.

Gazteen eraginez eta ekiñez jasoa, bertan dute gazteek aukera ederra buru heziketa ta gizagintza jator baterako. Eman du Elkartea honek pauso ederrik euskal kultura ta folklore alorrean. Zer esanik ez euskal gizartearekiko azterketa ta jakintza bidean. Eratu dituzten italdi, Jakintza Aste ta sortu edo indartu dituzten Dantzari ta Txistulari taldeek testigu: «Irrintzi», «Lurra» tab.

Gazteekin batera Guraso Elkar-teak ez dio bizkar eran lanari. Beren bultzada ta eginbidea sakona izan herri bizitzan: Umeen jai-aldiak, Margo-Marrakzi Leiaketak, Idazti saioak... Ez dugu uste eskaxagoa izango denik aurreratzean.

AGUR eta ONGI ETORRI esaten dizuegu festa-lagun izango zaituegun guztioi. «Herri zahar eta bizi baten arnasa» nabaituko duzute gure kaleetan. Eta ez zerate damutuko. Ordurarte.

G. Arrieta

Santa Anastasia Jaiak

EGITARAUA

22 - OSTIRALA

Pelota Partiduak gauean, EDERRENA Pelota-lekuan.

23 - LARUNBATA

—Arratsaldeko bostetan Euskal Dantza Leiaketa Pelota-leku Plazan. Sariak:

Udaletxearen Kopa ta
3.000 peseta lehenengoak
2.500 » bigarrenak
2.000 » irugarrenak
1.500 » laugarrenak
1.000 » bosgarrenak
500 » seigarrenak

—Gaueko amar ta erdietan EUSKAL JAI BEREZIA IKASTOLAREN ALDE, EDERRENA Pelota lekuan, LARTAUN Abesbatzak, KRESALA Dantzari taldeak Txistulari, Tobera-jotzaile ta Txala partariak: MIRANDAOLA ikuskizuna, ARRANTZALEEN JAIALDIA, ta Abestiak eskeini-ko dizkigute. Egun berean irikito da Euskal Liburu ta Disken Azoka.

24 - IGANDEA

EUSKAL JAI NAGUSIA

—Bederatzietan Urretxu ta inguruko Txistulari taldeen Kale-jira. 130 Txistulari.

—Amarretan Herri Meza.

—Amaiketan, Zortzi Dantzari Talde Herriko auzo ta kaleetan sakanatuko dira, dantza saioz giroa alaitzeko. 200 dantzari.

—Amabi ta erdietan Dantzari ta Txistularien saioa Pelota-leku Plazan.

—Arratsaldeko lau ta erdietan DANTZA TA TXISTULARIEN KALE-JIRA TA ERAKUSKETA NAGUSIA. Ondoren, Euskal Erromeria Txistulari ta TRIKITIXA lagun.

25 - ASTELENA

—Goizeko bederatzietan Kale-Jira.

—Ondoren Peria ta Bei-Leiaketa.

—Amarretan, «XVIII GOIERRI TXIRINDULARI SARI NAGUSIA».

—Amabietan Bei-leiaketa sariak. Eta oka-Tira sari bereziekin.

—Arratsaldeko lau ta erdietan GURDI APAINEN ERAKUSKETA, Her-

naniko TXATARRA talde girotzaile delarik.

30 - LARUNBATA

—Bostetan «BIDEA» Gazte Elkar-tearen alde «URRETXU» Moto-Cros Sari Nagusia.

—Amarretan, «Lucha Libre».

Urriak 1 - IGANDEA

UMEEN EGUNA

—Bederatzietan Urola Ballarako Margo ta Marrakzi Leiaketa, JULIAN ALBERDI-ren OROIMENEZ.

Lau maila ditu Leiaketa honek: 6-8 urtekoek osatzen dute lehenengo.

9-11 urtekoek bigarrena.

12-14 urtekoek irugarrena

15-18 urtekoek laugarrena

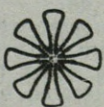
Urretxuko Guraso Elkar-teak eratzten du Leiaketa hau.

—Arratsaldean umeentzako jolas eta saio bereziak.

BENGOLEA

J. A. AZTIRIA

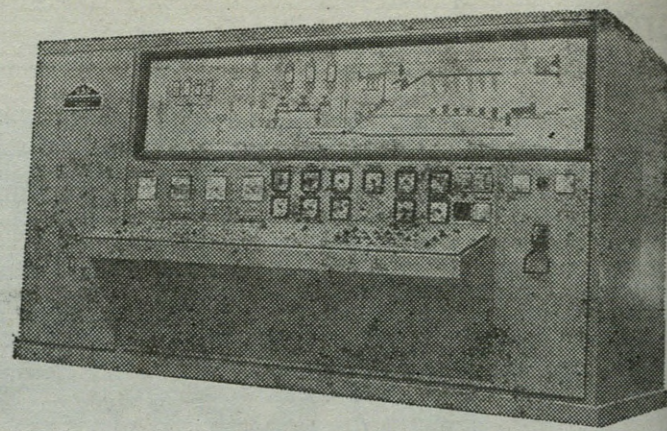
ZERRATEGIA

Ipiñarrieta kalea

Urrutizkiña: 87 14 07

— URRETXUA —

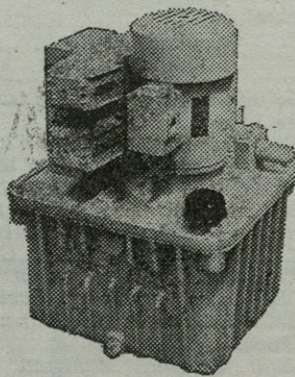

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de manobra, distribución y control

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

GARBE-LAHMEYER

WUPPERTAL - ALEMANIA'ko

Etxearen banaketa ta teknika laguntza

Banaketa ta Teknika laguntza:

REX-ROTH GMBH Alemania

RUHRITAI Sp A Olio-indarra. Italia

TUROLA Sp A. Italia

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:

Jolastokieta (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 353840 (7 ari) ta 351860

Telex. 36173 GOIME E

Erakusketa eta denda:

Iparraguirre, 15 - SAN SEBASTIAN

Urrut. 428082 ta 428625

Ordezkaritza:

Eulio Sordana, 18. Urrut. 229385-38

VITORIA

“ISABEL” JATETXEA‘K

EUSKAL JAIALDIA BIDE ARTUTA BERE BEZERO EDERETSIEI
AGUR BERO BAT BIALTZEN DIE

Urrutizkiña: 87 15 99

— URRETXUA —

«FLORIDA» AKETETXEA

AKEITETAN BEREZIA

Urrutizkiña: 87 15 12

— URRETXUA —

apaolaza s. l.

LABAIÑAK ETA MAI-TRESNAK

B.º Santa Luzia

Urrutizkiña: 87 17 47-48

— URRETXUA —

«Arrazola» Erredizak

Urretxua'n: Iparraguirre, 2

Legazpia'n: S. Antonio, 2

Urrutizkiña: 87 19 76

Urrutizkiña: 87 89 32

LO-GELAK —EGOTEKO GELAK— SUKALDEAK

— URRETXUA —

ELIZAREN BERRI Añoveros

bere buruari harrika

AGINTEBIDEA ELIZAN:
BESTE BEHIN. HOLANDAKO
ELIZAREN ARAZOA

Apezkeriarentzat Erroman dagoen Kongregazioeak (zuzendaritzat Wrigt kardenala dadukanak), iritzi hau agertu du Artzantza-Batzarrei buruz: Erakunde horiek, hots, Kristau Artzantza-Batzarrak, "izatez", dioesia mailakoak direla; horrez gero, Erresumatar edo Nazio-tar Kristau Artzantza-Batzarrak (hots, nazio mailakoak) ez datozela bat "Elizako Konstituzio-egitura-rekin".

Arazo hau, honela harrotu da: Udazken honetan, Holandan Erresumatar Kristau Artzantza-Batzarra bere lehen bilera egiteko zen. Erroman ez omen dute uste horretarako garaia heldurik dagoenik. Holandako Gotzai Batzarraren Idazkaritzak, honela adierazten du Erromako Kongregazioearen erabakia: "beldur da, gotzaien agintek eta Eliza barruko beren postuak aski garantiarik ez ote duten izanen Holandako Kristau Artzantza-Batzarraren araudian".

Zer esan? Egia dela, orain arteko Elizako legedian, nazio mailako Kristau Artzantza-Batzarrik ez dela proposatzen. Halaz guztiz, gauza bitxia ematen du, Elizaren jardunbide guztia legedian ezarritako egituretara mugatu nahi izatea; batez ere, II Batikano Batzarraren ondoren. Gero eta garbiago ageri dena Elizan, bizia azpitik gora dariola, ez goitik behera. Horrez gero...

Holandako Alfrink kardenalak telebistan agertu duenez, jokuari dagoena, ez da Kristau Artzantza-Batzarra dioesia mailakoa ala nazio mailakoa izan, beste hau baizik: Elizako agintebidea nolakoa den jakitea.

II Batikano Kontzilioak gotzaiaren zuzendaritza argi baieztatu du, eta lehen baino gorago ezarri; orobat, halabaina, Jainkoaren Herri osoaren eskuhartzea ere. Kontzilio beraren hildotoki jarraituaz, egitura desberdin asko sor ditzake Elizan. Baina, egia hau da: oraino ez dela haintzat hartu kristauaren eginpidea Elizan.

EBANJELIOA GAURKOTU BEHARRA

Elizen Batzar Ekumenikoak (katoliko ez diren 252 Elizek osatzen dutenak) izan berria du bere hiru urteoroko batzarraldia, Utrech-en (Holandan). Bat amaitu orduko, hurrengo gertutzen hasi dira: Indonesiako, Djakarta-n izanen da, 1975ean. Proposatzen den gaia, Paulo Sainduak Galaziako eliztarrei eginko kartan datorren esaldi hau da: "Askatasunerako askatu gaitu Kristok" (Gal 5, 1). Baina, Batzarraldi hori biztanle gehienek kristau ez diren lurraldean egingo dela-eta, horrez gero, esaldi hori behar bezala ezin ulertuko dutela-eta, gaia honela adierazteko eskatu du beste zenbait: "Beltzen askatasuna, Hirugarren Munduaren askatasuna, gizonek duen nagusitasunarekiko emakumearen askatasuna".

Horri esaten zaio Ebanjelioa ongi hartzea: prolema konkretu bati erantzun behar dio; bestela, ez litzake ezer izanen.

LURDESKO ERROMESAK ETA BAZKO MISTERIOA

Honela mintzatu zaio Donze gotzia 99garren Erromeri nazionala-nari: Penitentzia egiteko eskatuaz, bekatarien alde otoiitz egiteko eskatuaz, "Andra Mariak, geure bihotza zuzentzeko ez-ezik, gizon-emakumeen bihotzak aldarazten eta mundu berria egiten salatzeko eskatzen digu".

Lurdesen —jarraitzen du gotziai— dagoeneko hor dakusgu berrikuntza horren zantzuak garbi asko: "erromesen biotz barnean gertatzen dena dela bide, bideberri-tzeak direla bide, batetik besteari laguntzeko ageri den giroa dela bide, guztien arteko senidetasun giroa, jainkozaletasun eta pozaren giroa dela bide".

KOLONBIAN APAIZ BAT GUERRILLEROEKIN

Militarrek hala ematen diote behintzat aurrepian beljekar den eta detenturik daukaten Arnad Weemaels erlijioso asunzionistari.

Weemaels aita Medellin-en atzi zuten, beste 8 kolonbiarrekin, joan den Abuztuaren 19an.

Medellin-go artzapezpikuak, "zuzenbideari inongo oztoporik ez diola ipiniko" adierazi du.

GOTZAI BATEK: ZUZENBIDE BAKARRA, SOZIALISMOA

Mexikoko Cuernavaca-ko gotzaiak, Mendez Arceok alegia, horixe azaldu: "Cuban eta Chilen bizirik omententziak nere ustean baiez-tatzen nau, hots, irtenbide bakarra Hego Ameriketarako sozialismoan datzalakoan".

Uste dut —jarraitzen du—, kapitalismoak bere baitan daramala zuzenbidekeriaren arrazoi; sozialismoa, berriz, berez zuzena izanik ere, garraio gora-beherak okerrera deza-kete; baina, zuzen dituzkeen okerrak dira halaz guztiz".

PENTEKOSTEZALE BERRIEK ELIZAREKIN BAT JARRAITU NAHI DUTE

Gauza jakina da, USA-n indar handia hartu duela pentekostismoak. Joan den ekainean, nazioar-teko batzar bat eduki dute USA-n: 11 milatik gora bildu dira.

Gehienak, pentekostezale berriak ziren, "Izpiritu Sainduz beteri-koak"; Izpirituaren dohain edo karismak hartu dituztela diote: hizdakuntzarako ahalmena, igerletza. Mugimendu karismatiko eta katolikoaren ordezkari bezala ageri ziren: bizieraz aldaerazten omen duen mugimenduenak eta Eliza Katolikoari berrikuntza txertatzen ari omen zaionarenak.

Pentekostismo katoliko hau, 1967-an hasi zen. Bere Batzoki nagusia, Indianako Andra-Mari Unibers-tsitatean darduka.

Egina duten azken batzarraldian, 350 apaiz katolikoek eskuhartu dute; gotzaiak ere bazen; teologorik ere, bai. Gotzai batek, Joseph C. McKinney-k, aupatu egin du mugimendu hau: otoiizbide sakon bat urratu duelako, Liburu Sainduki-ko zaletasuna ireki duelako, Eliza-rekiko eta Sakramenduakiko mai-

tasuna zuzpetru duelako. Eta, beti, Elizarekin bat jarraitzeko eskatzen dio.

Laiko batek, Ranayhonek, Mugimendu hau Eliza-egitura berri baten bidea urratzen ari dela zioen; Elizaren barruan geratu beharra azpimarkatu zuen.

IRLANDAN ELIZA ETA ESTADUA NOIZ ARTE UZTARRI BEREAN?

Zutik darraien 1937ko Irlandako Konstituzioan, 44garren artikuluan, honela irakur ditzake: "Estaduak, Eliza saindu katoliko erromatarra-ri maila berezia ezagutzen dio, her-ritar gehienek duten fedearen za-indari bezala".

Ipar-Irlandako protestanteen kri-tika dela bide, askok baztertu egin nahi luke egoera hori. Aldaketa hori egiteko, orde, bozketa behar-ko litzake.

Horretarako, presa handirik ez du agertzen John Lynch Lehen-ministroak. Irlandako primaduak, Conway kardenalak, "malko bat bakarrik ez lukeela isuriko" adiera-zi du.

Izan ere, praktikan, egoera ho-rrek, orain arte, ondorio on gutxi izan bide du Irlandako Elizaren-tzat; beste zenbait tokitan gerta-tzen den gauza bera, inondik ere.

BRASILGO GOTZAIK PRESO POLITIKOEN EGOERAZ ARDURATURIK

36 preso politikoei bi gose-opo-rraldi egin dituzte Brasil; joan den maiatzaren 12tik 18ra bata; ekainaren 9tik berriro hasi ziren.

Lehenengoan amor eman bazu-ten, Gobernuaren ordezkari batek, eskaturiko guztia emanen zitzailela agindu zielako izan zen. Baina, hitz hura ustelkeria hutsa izan zela konturatu zirenean, berriro ekin zioten gose-oporriari.

Oporkariek ageri bat biali dute kanpora. Presondegiaren egoera la-tza adierazten dute: arratoiak ka-lejiran, paretak pitzaturik eta urez-taturik beti. Presondegioko zuzen-darien nahikerien baitan egon be-harra. Eskatzen dutena, preso po-litiko guztiak elkarrekin egotea, detentutia dauden familiarrak ikus ahal izatea.

Elkarrekin egotearen arrazoi-a, beren bizitza segurtatzea da; izan ere, beste askori gertatuaren bel-dur bait dira: hil edo izkutatu "inork ezer ez dakielarik". "Herio-tzaren eskuadroia" delakoa, pre-sondegian ere sartzen bait da.

Ekainaren 9an gose-oporra hasi zuten 36 preso politikoei, bere har-tan ziharduten ekainaren 26an (18 egun), eta gero ere bai. Baina, agintariak kasorik ere, ez. Opor-ketariak, egun hartan, dei zorrotz bat egin zuten: egoera negarga-rrian zeudela, baina heriotzeraino hartan jarraitzeko asmatan, eska-tua ematen ez bazitzaien.

Bienbitartean, Sao Pauloko go-tzaiak ezin izan zuten ezer egin; agintariak ez zieten uztzi presoak ikusten ere.

Ekainaren 17an, Brasilgo Go-tzain-Batzarraren Idazkariak, dei gogor bat egin zien agintariei; hauek, erantzun ere, ez.

ZIPRIZTINAK

YAKIN taldea, kristau artzan-tzarako liburu-sail bati ekitea omen doa. Liburu-egileak falta, edo urri bederen. Zertan dira, erdal aldiz-karietan eta seminarioetan hain ugari agertzen diren euskal izene-ko teologoak? Oraino, "euskara zer-tarako" delako planteamenduan ja-rraitzen ote dute? Gure arteko zen-bait politikotalek horretan jarrai-tzea...; zenbait monjatzok, uniber-salismoaren izenean, horretan ja-rraitzea...; baina, tokian tokiko Elizaren garrantzia gaindegiratu duen Kontzilioaren ondoren teolo-go batek horretan jarraitzea!!! Ni behintzat hontan nago: gizarte oro-karra edo unibertsala, gizarte txi-kiagoz osa ditekela, eta ez gizabanakoz. Orobat Eliza ere.

Jira eta bira gai bila nabilerarik Añoveros gotzaiaren eskutitz berri-aren zati hauek irakurri ditut Irailaren 9ko «El Diaio Vasco»-n: «Dotrina gutxi erakusten du zenbait sermoietan, gizarteko arazoez mintza da batipat. Honela, eztabaldagarri diren gertaera batzutan biltzeko arriskua dago kristau Berri Ona. Ez datoz jokabide asko kristau-bidetik, ez bait dira sakondu eta ausartu patxaran eta astiro. Jokabide asko gertaerek erasandako bihotz larrietatik datoz dotrinaren galbait garbitu gabe».

Hauek dira, hobeto esanda, honelatsukoak dira —erderaz irakurri bait ditutgotzaiaren hitzak. Ez dut eskutan eskutitz osorik. Ez dut behar-rik ere egin behar dudana oharra egiteko.

Baditeke Añoveros gotzaiak esana egia izatea. Baina salaketa hortan harria bere tellatura bota duela uste dut. Ez dago hortan apaiz giza-rajoen errurik. Borondate onak eta herriaganako maitasunak eraginik aipatu ohi dituzte gizarteko gorabeherak. Eta gure salaketak beti za-lantza artean eta beldurrez egin ohi ditugu.

Haatik eskatu izan diegu gure gotzaiari mintza ditezela. Lagun de-zaigutela. Ez da behin bakarrik eskatua kristau dotriña sakona. Agindu askotan agindu zaigu, baina sakonki eman behin ere ez. Eratu zuten, jakin dugunez, Bizkaiko Bizkaiko eta Donostiako apaiz-batzordeek zen-bait arazoz dotrina sakon hori. Baina ez zuten gure gotzaiak izenpe-tzeko eta argitaratzeko kemenik izan.

Eta guk dakigunez hauxe izan zen Gipuzkoako apaiz-batzordea bere gotzaiak etsi, zapuztu eta bihurtzeko arrazoirik nagusienetakoa.

Añoverosek diona, beraz, egia izanik ere ez da gure erruz, gotzaiak bait daude isil eta mutu. Eta gotzaien pekatuagatik apaiz asko neke-pean edo etsita dago. Jakingo du, noski, Añoveros gotzaiak, sermoiak direlata jasandako ondorenen berri. Agirian eta idatziz gotzaiak bakarrik aipatu ditzaketan ondorenen berri.

Nik ez dut Bizkaiko «Boletín» ezagutzen. Nik Gipuzkoakoa ikusten dut. Hau baino aldizkari arloetarako ez dut aspaldiko urteotan eskutan hartu. Ezin guk, horko argiz, behar den sakontasunez herriari erantzun.

Eta arazo eta galdera asko ez dira hain berriak. Oso zaharrak dira. Ni bezain zaharrak dituzu ia, aurtan bete bait ditut berrogei urte. Baina erantzunik ez dute ez zaharrik eta ez berririk. Beti gerorako uzten da. Arazoak hain sakonak izanik ondo pentsatzeko eta aztertzeke beta es-katzen da beti. Ez zaie erantzun arin bat eman nahi. Eta jakina, pen-tsatu eta berpentsatu, hil ziren batzuk eta besteak zaharren ari gara. Herria, berriz sinesmena galtzen eta elizgizonekin okitzen. Herria ari da larrutik ordaintzen.

Zer behar dute gotzaiak eman behar dutena emateko? Argia hala adorea? Hala blek?

Añoverosen hitzak irakurri bezain agudo, Brasilgo gotzaien jokabide-aren berri jakin dut. Espetxeetako egoerari buruz mintzatzen zaizkigu barrukoel ematen zaizkien tratatu txarrak salatuz. Lehen ere gaitzetsi zituzten zenbait emandako tratatu txarrak.

Ez dakit nondik eta nola hartutako dotrina duten Brasilgoek. Baina haiek herriari erantzun nahi diote. Ez dira isiltzen. Badute gizarteko arazoez kezka. Ez da aski baduzuela esatea. Ez da aski bai apaizok eta bai herria asko maite duzuela berresatea. Azaldu egin behar dira bai kezka eta bai maitasuna.

Oker haundiak etor litezke gaizki hitzeginez. Ez txikiagoak, noski, isilduz.

Argiaren zai dago herria. Eta argiaren zai gaude apaizok. Zuek duzue hitza.

IRAOLA

MANTEROLA LIBURUTEGIA

Manterola 8, - Urrutizkiña 425072, - DONOSTIA

Antolatzen ari gera "Catálogo General de Obras referentes al Pais Vasco", 1967-garren urteko Azaroan argitaratu gen-duenaren antzekoa. Milla ta zazpireun bat titulo biltzeko asmoa degu. Atseingarri bazaizu, eskatu zaiguzu, arren.

Askatasunerako askatu gaitu Kristok»

AMUNSA

Ikastolarentzat dirubideak

Marmitako txapelketa

Pasai San Pedron

Burgesak eta mixerian. Ondo eta gaizki. Bapo eta larri. Ezineko dirudi. Mixerian, gaizki eta larri bizi diran ikastole burgesak deitzen zaie ordea, gurea artean. Guk ez dakigu zer diran. Guk, eskalearen antzera diru bila ibili bear izaten dugula, dakigu. Ez da beste eskolarik ikastolak ainbat buruaste duenik.

Baiña buruasteak buruaste eta esamesak esames, gu ikastolari eusten saiatzen gera. Bearrezkoa bait da Euskal Erriak erri bezala irautea nahi badugu. Eta errizale diran guztiek saiatu bear dute ikastolaren alde: gurasoek, andereño eta malxuek, atzerakoiek eta aurrerakoiek, zaar eta gazteek. Erriaren nortasuna aintzakotzat artzen duenak ez dezake ikastolarik arriskuan jar.

Zer ez da egiten ikastolarentzat dirua ateratzeko? Abeslarien eta bertsolarien saioak, antzerkiak, zozketak... Pasai Sanpedrokoek izan dute dirua ateratzeko burutapen argia: Marmitako txapelketa.

Marmitakoa itsaserrietan jan oi dan janarietako bat dugu. Atun, ega-luze lur-sagar, ogi, tipula eta abarrez egindako janari sendo eta goxoa. Itsasoan egin oi dute arrantzaleek atun-garaian. Baiña gaur edozein ja-tetxetan aurki ditek.

Dena dela Marmitako txapelketa eratu dute Pasaitarrek Abuztuaren 27 an. Arrazoi eman diote ontan Buska Isusiri. Onek dionez ongari omen da onelako txapelketak ipintzea arri bakoitzeko oitura eta jendetasuna altxatzeko. Baiña bazuten Pasaitarrek beste asmo bat ere kolkoan txapelketa au eratzerakoan. Utz dizaiegun berauei esaten.

—Zenbagarren txapelketa duzue aurtengoarekin?

—Bigarrenkoa. Aurrenengoa joan zan urtean izan genduan.

—Errikoentzat ala Probintzi guzikoentzat?

—Txapelketa au Probintzi guzikoentzat izan da, orregatik erri guzietako «sociedade» edo giza-alkarteetara gure delak bialtzen ditugu.

—Ondo erantzuten al dute?

—Oso ederkil eta jator. Joan zan urtean ez ezik, aurtan ere 35ek txapelketan «parte» artu dute.

—Txapelketa au egitea nolaz erabaki zenduten?

—Begira, Donostiako Aurrezki Kuxa Munizipalak, Pasai San Pedro aukeratu zuan txapelketa au egiteko. Onek ez du esan nai, kaia duten beste erri ere, antolatu ez dezaketarik, Probintzi guzien izenean, baiña Pasai Sanpedroko kaia, garrantzitsuenetakoa bai da, orre-

gatikantxe. Ortarako, emengo «sociedade» edo elkartei deitu zitzaizen eta oiek Kepa Done ikastolak antolatu eta eratzea, ontzat artu zuten. Auxe izan zan txapelketa onen asiera.

—Nolaz eratzen dezue?

—Kepa Donek ikastolako gurasoek alkar artuta. Lan asko egin bear izaten da txapelketa bat eratzeke. Aurretik paper pilla erabilli delak, baimenak, sariak, dirua eta abar iristeko, aizeak egan ez bai ditu ekartzen. Gero sukaldeak «FAGOR» etxetik, Butanoa «KOMINASA»-tik; sagardoa Astigarrago «ZAPIAIN» sagardotegitik; «GURELESA» eta «ZAHOR» etxetik bazkal-ondo-ko gozokiak eta bar. Aurtan 250 lagunek bazkaldu bai zuten txapelketa ondoren.

—Nork laguntzen dizuete?

—Toki askotatik laguntza iristen zaigu. Leenago esan ditugun etxe

oietatik eta baita Aurrezki Kutxetatik, Banku, C.A.T. ere, jan eta edari denda, lan toki, lagun bakar eta erriko etxeetatik eta abar, beren «trofeo» eta diruaz. Auetaz gaiñera, marmitako eguna irixten danean, erriko mutil eta andereño batzuek, asko eta asko laguntzen digute. Baiña... errian bertan lau «sociedade» edo alkar daude eta denok alkar artuko bagendu, lana erraztu eta aundiroago atera genezakeela uste det.

—Zergatik marmitako txapelketa eta ez beste zerbait?

—Leenago aipatu degun bezela, lekuko bertako bizitza eta oitura bereziak altxaerazteko olako txapelketak antolatzea oso ondo da goala uste degu. Beste lekutan, beste era bateko txapelketak izaten dita eta emen, jakiña, marmitakoa, gaiñera, garai ontan izaten bai da atuna ere.

—Irabazirik usten al dizuete?

—Geratzen dana, ikastolari laguntzeko da. Onelako eta beste eratako gauzak jarri bear nai eta nai ez, bestela ikastolak laguntza urria bai dauka.

—Zer billatu eta arkitu nai dezute txapelketa au dala medio?

—Leenik jendea argitu, gure euskal erriko jan-edariz, gauza eder eta egokirik egin ditekela alegia; bigarren, alkarri laguntza sortu errian bertan zerbait egin bear danean, eta irugarren, jaialdia osatu eta azkenik, ikastolari lagundu. Guxi al da?

—Zerbait onik arkitu al dezute txapelketa ontaz?

—Bai. Gero eta marmitako obeak egiten dira eta leenago esan ditugun bideak zabalagoak dira, eta alkarrenganako arremanak jatorragoak.

—Jendeaz?

—Jendeak ondo erantzun zuan; jaialdi egokia eta umore onekoa. Trintxerpeko GAU-PASA «FANFARE» taldeak alaitu zigun eguna, bere abesti polit eta bikaiñez.

—oOo—

Atela'tar Gabrielelek irabazi zuen leenengo saria (Zarranz argazkia)

Leenengo saria irabazi zuan Ate-lar Gabrielekin ere itz alditxo bat egin ondoren auxe esan zigun: «Onelako txapelketak gero eta indar aundiagoa artzen ari dira, toki askotan egiten diralako, baiña gai ontaz oraindik askoz aurrerago joan gintezke. Ortarako gauza arretaz artu bear. Esango det. Gauza ona eta gozosa atera nai bada, nola nai ez da egin bear, au da, ezer erre gabe, txukun eta garbi, ezere txas-tasun txarrik janariari artu gabe».

—Noiz asi ziñan zu txapelketan parte artzen?

—Aurtan bigarren urtea det. Giza-arteko nere lagunak bultza erazi zidaten.

—Ortarako sukalde gauzetan jakingo zenduan, orregatik?

—Osta, osta... «sociedade» eta nere etxean emazteari laguntzearen, bazkari eta afari batzuk prestatzen ditut.

—Leenengo saria ateratzeko itxaropenik bai al zenduan?

—Itxaropena bai, baiña bildurra ere bai aterako ez ote nuan. Etorri ziran guzika itxaropen eta uste orretaz etorriko bai ziran.

—Zure marmitakoak zer zuan, aurreneko saria ateratzeko?

—Alaxe gertatu.

—Nun dago «sekretoa»?

—Gauzak naastatu, baiña dena bat egin, au da, tipula, olio, ogi, atun, lur-sagar edo patata eta abar... naasten badira, denen txastamena batera baiña jakiak ikusi gabe artzean dago sekreto.

—Leenengo saria artzean zer nabaltzen da?

Zuk nabaituko zendukeana, noski: Poz galanta.

—Zer esango zenieke Gipuzkoako elkarte edo «sociedadeei»?

—Eskerrik asko Sanpedrorra etorri ziralako. Ni Sanpedrotarra nai eta ongi etorria egiteko, zintzilik jarri zituen zapi batean esaten zuana: «Esku emana, euskotar eta Euskal Erriari».

—Txapelketa onek zer on ekarri

dizaioko Sanpedro erriari, Gipuzko eta Euskal Erriari?

—Batasuna gutxienez. Sukalde gauzetan bat egin degun bezela, gure izkuntza, oitura, lege zaar eta jarrai bideetan ere bat egin dezagula. Guk, gure artean, atzeritarrak artu baditugu, oiek ere gu errespetu gaitzela. Orain... «Mercado Común» dala ta asko itzegiten da. Guk ere gure jan-edariek erakusteko eskubidea daukagula derizkiot.

—Euskal Erriko jan leku edo «restaurantean», marmitako janaria zergatik da geiago erabiltzen?

—Jan tokietan leen bai leen jana eman bear izaten da eta azkar; marmitakoa egiteko, berriz, denbora pixka bat bear izaten da. Orregatik uste det dala.

—Janari ona izanik, jendeak geiago zergatik ez du jaten?

—Bear ainbat ezagutzen ez daleko. Itsas bazterreko errietan ezagutzen da, baiña, barrengo erri aldetan ez da ezagutzen bear adina.

—Zer modutako sariak iruditut ziztaizkizun aurtan Sanpedron eman-dakoak?

—Oso onak eta garestiak. Eta gaiñera iñor ez zan saririk gabe geratu.

Txapelketan parte artu zuan beste sanpedrotar bat ere, nai bera Bizkaiko Elantxobe errian jaioa izan, gure aldamenean geneukan. Osatar Kandido joan zan urtean irugarren saria atera zuana, eta auxe esan zigun: «Ni oso pozik gelditu nai, eman didaten sariak; denok nai izaten degu, al bada, leenengo saria atera, baiña au batentzako izaten da; txapelketaren garrantzia ez da leenengo, bigarren edo irugarren saria ateratzea, marmitako ona eta gozosa egin, eta bertan parte artzea baizik».

—Bejondeizula Kandido.

Aurtengo «marmitako» sariketa (Zarranz argazkia)

ONDARTXO